

Gouled Mohamed Abdi
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto
Sosionomi (AMK)
Opinnäytetyö, 2024

”MENEPPÄ SELVITTÄMÄÄN ITSE JA THAT’S IT”

**Somali- ja muslimitaustaisten miesten ajatuksia ja kokemuksia
seksuaalisuudesta ja seksuaalisesta hyvinvoinnista**

TIIVISTELMÄ

Gouled Mohamed Abdi

”Meneppä selvittämään itse ja that’s it”– Somali- ja muslimitaustaisten miesten ajatuksia ja kokemuksia seksuaalisuudesta ja seksuaalisesta hyvinvoinnista

61 sivua, 4 liitettä

Kevät, 2024

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveysalan korkeakoulututkinto

Sosionomi (AMK)

Suomessa on toistaiseksi tehty hyvin vähän tutkimusta eri vähemmistöryhmien, kuten maahanmuuttaja- ja muslimitaustaisten miesten seksuaalisuudesta. Tämän tutkimuspainotteisen opinnäytetyön tarkoituksena oli tuottaa uutta tietoa Suomessa elävien somali- ja muslimitaustaisten miesten ajatuksista ja kokemuksista seksuaalisuuteen ja seksuaaliseen hyvinvointiin liittyen. Tutkimuksen tavoitteena oli tarjota yhteistyötaholle Helsingin Diakonissalaitoksen Olohuone-toiminnalle uusia näkökulmia ja keinoja tunnistaa monikulttuurisen ja kulttuurisensitiivisen työn tarpeita somali- ja/tai muslimitaustaisilla miehillä.

Tutkimuksen aineisto koostuu viidestä yksilöhaastattelusta, jotka toteutettiin puolistrukturoidulla teemahaastattelulla. Haastatellut henkilöt olivat iältään 21–37-vuotiaita ja suurin osa heistä on varttunut Suomessa lapsesta lähtien. Teemoina haastatteluissa olivat seuraavat: haastatellun nykyinen elämäntilanne, seksuaalisuuden ja seksuaalisen hyvinvoinnin merkitykset, seksuaalisuus ja kulttuuri, seksuaalisuus ja uskonto sekä toiveet tulevaisuudelle. Aineisto analysoitiin aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä.

Tutkimuksen perusteella seksuaalisuus näyttäytyy tärkeänä ja luonnollisena osana elämää. Haastatellut kokevat seksuaalisuuden henkilökohtaiseksi asiaksi ja näkevät sen tukevan kokonaisvaltaista hyvinvointia. Tutkimuksen mukaan suomalaisen ja somalialaisen kulttuurin välillä eläminen tuottaa vastakkaisia paineita seksuaalisuuteen ja seksuaaliseen toimintaan liittyen. Haastatellut kuvaavat tämän synnyttävän ristiriidan ja kuulumattomuuden kokemusta. Tutkimuksen mukaan kulttuuri ja uskonto sekoittuvat herkästi toisiinsa, jolloin niiden vaikutuksia seksuaalisuuteen on vaikea erottaa toisistaan.

Tämän tutkimuksen yksi keskeisimmistä löydöksistä on somaliyhteisön seksuaalikasvatuksen nykytilan puutteellisuus ja siihen liittyvä muutostarve. Haastatellut toivovat avoimempaa keskustelua seksuaalisuudesta oman yhteisön sisällä. Jatkotutkimusta tarvitaan selvittämään muutoksen toteuttamista. Tutkimus osoittaa, että somali- ja muslimitaustaiset miehet eivät ole homogeenin ryhmä, vaan he eroavat monin tavoin toisistaan.

Asiasanat: islam, miehet, muslimi, seksuaalisuus, seksuaalikasvatus, seksuaalinen hyvinvointi, somalikulttuuri

ABSTRACT

Gouled Mohamed Abdi

Thoughts and experiences on sexuality and sexual well-being among men with Somali and Muslim background

61 pages, 4 appendices

Spring 2024

Diaconia University of Applied Sciences

Bachelor's Degree Programme of Social Services

Bachelor of Social Services

So far, very little research has been done in Finland on the sexuality of different minority groups, such as immigrant and Muslim men. The purpose of this research-oriented thesis was to provide new information on the thoughts and experiences of Somali and Muslim men living in Finland regarding sexuality and sexual well-being. The aim of the research was to provide the activities of the Deaconess Foundation's Olohuone (living room) service with new perspectives and ways to identify the needs of multicultural and cultural-sensitive work among men with Somali and/or Muslim background.

The research material consists of five individual interviews, which were conducted using semi-structured thematic interviews. The interviewees ranged in age from 21 to 37 years and most of them have grown up in Finland since childhood. The themes of the interviews were the interviewee's current life situation, the meanings given to sexuality and sexual well-being, sexuality and culture, sexuality and religion, and hopes for the future. The data was analysed using a data-driven content analysis.

The research shows that sexuality is seen as an important and natural part of life. The interviewees perceive sexuality as a personal matter and see it as supporting their overall well-being. According to the study, living between the Finnish and Somali cultures produces contrasting pressures on sexuality and sexual activity. The interviewees describe this as creating an experience of contradiction and a sense of exclusion. According to the research, culture and religion are easily intertwined, making it difficult to separate their effects on sexuality.

One of the key findings of this study is the current lack of sex education in the Somali community and the need for a change in that aspect. The interviewees would like to see a more open discussion on sexuality in their community. Further research is needed to find out how to implement the change. The research suggests that Somali and Muslim men are not a homogenous group but differ in many ways.

Keywords: Islam, Muslim men, Somali culture, sexuality, sexual education, sexual well-being

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 SEKSUAALISUUS JA SEKSUAALINEN HYVINVOINTI.....	6
2.1 Seksuaalisuus.....	6
2.2 Seksuaalinen hyvinvointi.....	7
2.3 Seksuaalikasvatus	10
3 ISLAM JA SEKSUAALISUUS	11
3.1 Islamin moninaisuus.....	11
3.2 Muslimit Suomessa	13
3.3 Islam, muslimit ja seksuaalisuus	15
4 SOMALIT JA HEIDÄN KULTTUURIHISTORIANSA	18
4.1 Islamilainen perinne Somaliassa.....	18
4.2 Yhteisöllisyys somalikulttuurissa	19
4.3 Somalit Suomessa	20
5 TARKOITUS JA TAVOITTEET	22
6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS, AINEISTO JA ANALYYSI.....	23
6.1 Tutkimuksen tausta ja työelämäyhteistyökumppani	23
6.2 Tutkimusmenetelmä ja aineiston keruu.....	24
6.3 Analyysimenetelmä ja aineiston analyysi	28
7 TULOKSET	31
7.1 Seksuaalisuuden ja seksuaalisen hyvinvoinnin merkitykset.....	31
7.1.1 Tarve muutokselle seksuaalikasvatuksessa	31
7.1.2 Seksuaalisuus voimavarana	34
7.2 Kokemukset kulttuurien ja uskonnon vaikutuksesta seksuaalisuuteen	35
7.2.1 Kulttuurien ja uskonnon vaikutus omaan seksuaalisuuteen.....	36
7.2.2 Ristiriidan ja kuulumattomuuden kokemus.....	39
7.2.3 Usko tulevaisuuteen.....	43
8 POHDINTA	45

8.1 Pohdinta tutkimuksen tuloksista.....	45
8.2 Pohdinta eettisyydestä ja luotettavuudesta.....	51
8.3 Pohdinta ammatillisesta kasvusta.....	54
8.4 Johtopäätökset ja jatkotutkimustarpeet.....	56
LÄHTEET.....	58
LIITE 1. Haastattelukutsu.....	62
LIITE 2. Tutkimussuostumus.....	64
LIITE 3. Haastattelukysymykset.....	65
LIITE 4. Litteraatiomerkinnot.....	66

1 JOHDANTO

Seksuaalisuus on olennainen ja luonnollinen osa ihmisenä olemista. Seksuaalisuus on myös osa terveyttä ja kokonaisvaltaista hyvinvointia. Ihmisen seksuaalisuus ja sen ilmentyminen muuttuu ja kehittyy läpi elämän ympäristön, kokemusten, ajatusten ja tunteiden mukana. Perinteisesti seksuaalisuus on ollut yksityinen, julkisesti vaiettu ja kiusallinen aihealue. Tämän takia seksuaalisuuteen on kytkeytynyt paljon puhumattomuutta ja voimakkaita tunteita, kuten häpeää. (Honkanen, 2017; Kihlström, 2020; Kontula, 2017.) Nykypäivänä seksuaalisuutta kuitenkin käsitellään monin tavoin erilaisilla alustoilla valtavirtamedioista kirjallisuuteen, podcasteihin ja sosiaaliseen mediaan. Tämä osoittaa seksuaalisuuden aihepiirin kiinnostavan ihmisiä ja viittaa mahdollisesti myös jonkinlaiseen asenne-muutokseen tabumaisesta aiheesta.

Aiheen tabunomaisuus ei kuitenkaan ole poistunut täysin, vaan seksuaalisuus on yhä hyvin intiimi ja herkkä alue, josta on monesti vaikea puhua. Seksuaalisuudesta puhumiseen kytkeytyy usein päivittelyä ja syyllistämistä, mikä johtuu pitkälti tiedon ja seksuaalikasvatuksen puutteesta. Tiedon ja seksuaalikasvatuksen puute johtaa herkästi siihen, että seksuaalisuus marginalisoituu omaksi aihealueekseen, jolloin siitä puhuminen voi olla kiusallista. (Honkanen, 2017; Pruuki & Ketola-Huttunen, 2018.) Seksuaalisuuden alueella ihmiset ovat hyvin haavoittuvaisia, jolloin on tärkeää, että seksuaalisuutta käsitellään sensitiivisesti ja erilaisten ihmisryhmien ja yksilöiden tarpeet huomioon ottaen. Väestöryhmien tai yksilöiden tarpeet voivat liittyä esimerkiksi ikään, sukupuoleen, seksuaaliseen suuntautumiseen, kulttuuristaan, etniseen alkuperään, kieleen, uskontoon ja vakaumukseen. (Klemetti & Raussi-Lehto, 2014.)

Jotta seksuaalisuutta voidaan lähestyä väestöryhmien erilaiset tarpeet huomioiden, tulee eri väestö- ja vähemmistöryhmien seksuaalisuudesta olla tutkittua tietoa. Toistaiseksi tutkimusta eri vähemmistöryhmien, kuten maahanmuuttaja- ja/tai muslimitaustaisten miesten seksuaalisuudesta on tehty Suomessa hyvin vähän. Opinnäytetyöni tarkoituksena on tuottaa uutta tietoa Suomessa elävien somali- ja muslimitaustaisten miesten ajatuksista ja kokemuksista

seksuaalisuuteen ja seksuaaliseen hyvinvointiin liittyen. Tutkimukseni tarkoituksena on täten selvittää somali- ja muslimitaustaisten miesten etnisen alkuperän, kulttuuritaustan sekä uskonnon tai vakaumuksen ja seksuaalisuuden välistä suhdetta. Näin pyrin osaltani täyttämään tutkimusaukkoa, joka maahanmuuttaja- ja muslimitaustaisten miesten seksuaalisuuteen liittyvästä tutkimuksesta Suomessa on.

Maahanmuuttaja- ja muslimitaustaisten henkilöiden lukumäärän Suomessa arvioidaan kasvavan tulevaisuudessa (Klemetti & Raussi-Lehto, 2014; Pauha & Konttori, 2022). Tällaisessa yhä moninaisemmassa ja monikulttuurisemmassa yhteiskunnassa eri väestöryhmien seksuaalisuuteen liittyvä tutkimustieto on tarpeellista sekä vähemmistöryhmien edustajille että heidän kanssaan työskenteleville asiantuntijoille. Opinnäytetyöni tavoitteena onkin tarjota yhteistyötaholleni Helsingin Diakonissalaitoksen Olohuone-toiminnalle sekä muille tutkimukseni kohderyhmän parissa työskenteleville sosiaalialan ammattilaisille uusia näkökulmia ja keinoja tunnistaa monikulttuurisen ja kulttuurisensitiivisen työn tarpeita somali- ja/tai muslimitaustaisilla henkilöillä. Sosiaalialan toimijoilla tulee olla ajantasaista tietoa sekä keinoja kohdata maahanmuuttajataustaisten ryhmien edustajia arvostavasti ja kokonaisvaltaisesti, seksuaalisuus mukaan lukien.

2 SEKSUAALISUUS JA SEKSUAALINEN HYVINVOINTI

2.1 Seksuaalisuus

Seksuaalisuus kuuluu ihmisen perustarpeisiin ja on luonnollinen osa terveyttä ja kokonaisvaltaista hyvinvointia. Seksuaalisuus liittyy olennaisesti myös mielen hyvinvointiin sekä itsensä ymmärtämiseen ja hyväksymiseen. (Honkanen, 2017; Kihlström, 2020.) Seksuaalisuus on läsnä ihmisen elämässä syntymästä kuolemaan, mutta sen ilmentyminen muuttuu, kasvaa ja kehittyy läpi elämän monin eri tavoin. Seksuaalisuuden pohja rakentuu varhaislapsuudessa ja läheisissä ihmissuhteissa, erityisesti suhteessa vanhempiin tai ensisijaisiin hoivaajiin. Nämä ihmissuhteet, kohtaamistilanteet, kiintymyssuhteet ja niistä syntyvä perusturvallisuuden tunne toimivat perustana myöhemmällekkin seksuaalisuuden ilmentämiselle ja toteuttamiselle. Kiintymyssuhteita myös kohdataan ja opetellaan koko elämän eri ihmissuhteissa. (Honkanen, 2017; Kontula, 2017; Santalahti & Lehtonen, 2016.) Luonnollisuudestaan huolimatta seksuaalisuus on usein vaiettu ja kiusallinen aihe ja se saattaa herättää ihmisissä voimakkaita tunteita.

Honkasen (2017, s. 9) mukaan seksuaalisuudesta puhumiseen liittyy yhä herkästi päivittelyä ja syyllistämistä, mikä juontaa juurensa puutteelliseen seksuaalikasvatukseen. Puutteellisen seksuaalikasvatuksen myötä seksuaalisuus marginalisoituu omaksi lokerokseen ja hyvin henkilökohtaiseksi asiaksi, josta ei tulisi liiaksi puhua ja josta koetaan häpeää. Seksuaalisuudesta puhumista vaikeuttaa arkikielessä myös se, että seksuaalisuus sekoitetaan tai typistetään usein seksiin. Todellisuudessa seksi ja erityisesti yhdyntä, jota usein käytetään synonyymina seksille, on vain pieni osa ihmisen seksuaalisuutta. Kihlström (2020, s.18) havainnollistaa seksuaalisuuden ja seksin eroa seuraavasti: seksuaalisuus on sitä, mitä me olemme ja seksi sitä, mitä me teemme. Tämä huomioiden voidaan ajatella, että ihminen on seksuaalinen olento läpi elämänsä riippumatta esimerkiksi siitä, ajatteleeko tai harrastaako koskaan seksiä.

Maailman terveysjärjestö WHO:n määritelmän mukaan seksuaalisuus käsittää sukupuolen, sukupuoli-identiteetin ja sukupuolen roolit, seksuaalisen

suuntautumisen, erotiikan, mielihyvän, sukupuolisuhteet ja lisääntymisen. Seksuaalisuus voi ilmetä muun muassa ajatusten, fantasioiden, halujen, uskomusten, asenteiden, käyttäytymisen, seksuaalisuuden harjoittamisen, roolien ja suhteiden muodossa. Ihminen ei aina kuitenkaan koe tai ilmennä näitä kaikkia seksuaalisuuden ulottuvuuksia. Ihmisen seksuaalisuuteen vaikuttavat erilaiset biologiset, psykologiset, sosiaaliset, taloudelliset, poliittiset, eettiset, lailliset, historialliset, uskonnolliset ja hengelliset tekijät. (WHO, 2010.)

Seksuaalisuudelle on siis olemassa virallisia määritelmiä, mutta oleellista on muistaa, että kukin yksilö määrittelee lopulta itse mitä seksuaalisuus hänelle tarkoittaa ja millaisia merkityksiä hän sille antaa. Kontulan (2017, s. 10) sanoin jokainen onkin oman seksuaalisuutensa asiantuntija. Parhaimmillaan seksuaalisuus voi olla yksilölle suuri voimavara ja kokonaisvaltaista hyvinvointia tukeva tekijä.

2.2 Seksuaalinen hyvinvointi

Terveyden ja hyvinvoinninlaitoksen (THL) julkaisemassa raportissa seksuaaliterveyden käsitteen esitetään yleistyneen verrattain myöhään, vasta 1990-luvulla (Klemetti & Raussi-Lehto, 2014, s. 10). Maailmanterveysjärjestö WHO (2010) esittää seksuaaliterveyden käsitteen sisältävän myös seksuaalisen hyvinvoinnin käsitteen ja merkityksen. Toisaalta myös seksuaalisen hyvinvoinnin käsite voidaan nähdä laajempänä kattokäsitteenä, joka pitää sisällään myös seksuaaliterveyteen ja seksuaalioikeuksiin liittyviä käsitteitä. Seksuaalinen hyvinvointi merkitsee yksilön oman seksuaalisen identiteetin rakentamista, seksuaalista pääomaa sekä kykyä ilmaista ja toteuttaa vapaasti ja tyydyttävästi omaa seksuaalisuuttaan. Seksuaalisesti hyvinvoiva ihminen kokee saavansa seksuaalisesta hyvästä olosta ja toiminnasta energiaa. Seksuaaliselle hyvinvoinnille on olennaista myös se, että ihminen ajattelee, tuntee ja tekee sellaista, minkä kokee tuovan elämäleen myönteisiä asioita. (Santalahti & Lehtonen, 2016, s. 22.)

Käytän tässä työssä seksuaalisen hyvinvoinnin käsitettä kattokäsitteenä kattamaan myös seksuaaliterveyden osa-alueen. WHO (2010) määrittelee

seksuaaliterveyden seksuaalisuuteen liittyvän fyysisen, emotionaalisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin tilaksi. Seksuaaliterveydessä siis ei ole kyse vain sairauden, toimintahäiriön tai raihnaisuuden puuttumisesta. Hyvä seksuaaliterveys edellyttää positiivista ja kunnioittavaa asennetta seksuaalisuuteen ja seksuaalisiin suhteisiin sekä mahdollisuutta nautinnollisiin ja turvallisiin seksuaalisiin kokemuksiin ilman pakottamista, syrjintää tai väkivaltaa. Hyvän seksuaaliterveyden saavuttaminen ja ylläpitäminen edellyttää kaikkien ihmisten seksuaalisten oikeuksien kunnioittamista, suojelemista ja toteuttamista. (WHO, 2010.)

WHO:n määritelmä korostaa myönteisen asenteen ja nautinnon merkitystä osana seksuaalista hyvinvointia ja seksuaaliterveyttä. Määritelmä painottaa myös, että seksuaaliterveyteen liittyy fyysisten näkökohtien lisäksi olennaisesti myös psyykkisiä ja sosiaalisia näkökohtia. Sosiaalinen ulottuvuus liittyy muun muassa siihen, että henkilökohtaisten tekijöiden lisäksi yksilön seksuaaliterveyteen vaikuttavat myös sosiaaliset ja kulttuuriset tekijät. Määritelmässä ovat läsnä myös seksuaalioikeudet. Seksuaaliterveyden maailmanjärjestön (WAS) seksuaalioikeuksien julistuksessa todetaan, että seksuaalioikeudet ovat seksuaalisuutta koskevia ihmisoikeuksia, jotka perustuvat yleismaailmallisiin ihmisoikeuksiin sekä tieteelliseen tietoon seksuaalisuudesta ja seksuaaliterveydestä. Seksuaalioikeuksien julistukseen on kirjattu yhteensä 16 seksuaalioikeutta, joihin sisältyvät muun muassa oikeus tasa-arvoon, syrjimättömyyteen, turvallisuuteen ja keholliseen koskemattomuuteen sekä oikeus seksuaaliterveyspalveluihin, seksuaalikasvatukseen ja mahdollisuuteen päättää itse esimerkiksi avioitumisesta tai suhdemuodosta ja lasten hankkimisesta. (Paalanen, i.a.)

Suomessa seksuaali- ja lisääntymisterveyttä voidaan seurata luotettavasti eri rekisteritietojen avulla. Tietoa kansalaisten seksuaaliterveydestä saadaan myös erilaisten väestökyselyiden, kuten suomalaisten seksuaalielämän muutoksia seuraavan FINSEX-tutkimuksen ja maahanmuuttajien terveys- ja hyvinvointitutkimus Maamun avulla. Rekisteri- ja tutkimustiedon valossa ja kansainvälisesti katsottuna seksuaali- ja lisääntymisterveys on Suomessa monilla mittareilla mitattuna erinomaisella tasolla. Kuitenkin seurantatieto miesten, iäkkäiden ihmisten ja erilaisten erityisryhmien, kuten maahanmuuttajien, seksuaaliterveydestä tai seksuaalineuvonnan tarpeista puuttuu tai sitä on olemassa hyvin vähän.

(Klemetti & Raussi-Lehto, 2014, s. 12.) Tietoa miesten seksuaali- ja lisääntymisterveydestä, tiedon tasosta, palvelujen käytöstä ja toiveista palvelujen suhteen on toistaiseksi hyvin vähän. Tähän liittyen vuosien 2014–2020 kansallisen seksuaali- ja lisääntymisterveyden toimintaohjelman yhtenä painopistealueena onkin miesten seksuaali- ja lisääntymisterveys. Toiseksi keskeiseksi painopistealueeksi on nostettu monikulttuurisuus ja ohjelmassa todetaan, että maahanmuuttajien seksuaali- ja lisääntymisterveyden edistämiseksi tarvitaan sekä lisää tietoa että kulttuurisensitiivistä ja omakielistä neuvontaa ja palveluja. (Klemetti & Raussi-Lehto, 2014, s. 16.)

Maahanmuuttajataustaisten henkilöiden seksuaali- ja lisääntymisterveyteen vaikuttavat konkreettisesti monet tekijät, kuten maahanmuuton syy, sosioekonominen asema lähtömaassa sekä Suomessa, koulutus, kielitaito, ikä, sukupuoli, yksilöllinen seksuaalihistoria, seksuaalinen suuntautuneisuus, perhetilanne sekä kulttuurinen ja uskonnollinen tausta. Seksuaali- ja lisääntymisterveydestä keskusteleminen uudessa ympäristössä ja vieraalla kielellä voi tuntua vaikealta kelle tahansa, sillä juuri seksuaalisuus on yksi intiimeimmäksi ja yksityisimmäksi koettu terveyden osa-alue. Seksuaali- ja lisääntymisterveyspalveluiden saavutettavuus ja saatavuus maahan muuttaneille on ajankohtaista ja tärkeää senkin vuoksi, että monet muuttajista ovat hedelmällisyysikäisiä. (Klemetti & Raussi-Lehto, 2014, s. 76–77.)

Huomioitavaa on myös se, että maahanmuuttajien perhe-elämään, seksuaalisuuteen ja sukupuolirooleihin liittyvät normit ja arvot voivat poiketa perinteisistä suomalaisista käsityksistä. Tämä saattaa aiheuttaa haasteita palveluntarjoajien ja käyttäjien välille. On myös mahdollista, että kielivaikeudet, vuorovaikutuksen haasteet ja tiedon saamisen vaikeus voivat estää seksuaali- ja lisääntymisterveyspalveluihin hakeutumisen tai oikean palvelun löytämisen tai saamisen. Palveluja suunniteltaessa tulisi huomioida maahanmuuttajien moninaisuus kielen, kulttuuritaustan, sosiaalisen aseman ja koulutuksen suhteen. Suurimpana haasteena palveluiden kohtaamiselle lienee kuitenkin se, että Suomessa on vasta vähän tietoa ulkomaalaistaustaisten ihmisten seksuaali- ja lisääntymisterveydestä, samoin kuin heidän terveydestään ja hyvinvoinnistaan ylipäätään. (Klemetti & Raussi-Lehto, 2014, s. 74–82.)

2.3 Seksuaalikasvatus

Seksuaalikasvatuksella on oleellinen vaikutus seksuaalisuuteen ja seksuaaliseen hyvinvointiin ja se on tärkeä osa seksuaalioikeuksien toteutumista. Seksuaalikasvatuksella voidaan vahvistaa lasten ja nuorten omanarvontuntoa ja itsetuntemusta sekä kasvattaa turvalliseen ja positiiviseen seksuaalisuuteen (Klemetti & Raussi-Lehto, 2014, s. 16). Lasten ja nuorten kohdalla avainasemassa on peruskoulu ja toinen aste, sillä niissä toteutettavan seksuaalikasvatuksen kautta on mahdollista tavoittaa koko oppivelvollisuusikäinen väestö. Unescon (2010) katsauksen mukaan seksuaalikasvatus ei aikaista seksuaalisten suhteiden aloittamista, vaan ajantasaisen ja oikeanlaisen seksuaalikasvatuksen on todettu osassa tutkimuksia myöhäistävän seksuaalisten suhteiden alkua ja vähentävän seksuaalisten riskien ottamista.

Seksuaalikasvatuksella voidaan tukea lasten ja nuorten mielenterveyttä ja sitä kautta kokonaisvaltaista hyvinvointia. Seksuaalikasvatuksen avulla opitaan ja vahvistetaan tärkeitä ihmissuhdetaitoja, joita jokainen tarvitsee läpi elämän. Seksuaalikasvattajana toimii automaattisesti jokainen lasten ja nuorten parissa toimiva aikuinen –halusi hän sitä tai ei. (Kihlström, 2020, s. 17.) Seksuaalikasvatuksella tarkoitetaan seksuaalisuuteen liittyvien kognitiivisten, emotionaalisten, sosiaalisten, vuorovaikutteisten ja fyysisten näkökohtien oppimista. Seksuaalikasvatuksen tulisi alkaa varhaislapsuudessa ja jatkua läpi nuoruuden ja aikuisuuden. Lasten ja nuorten kohdalla tavoitteena on tukea ja suojella seksuaalista kehitystä. Kaikilla lapsilla ja nuorilla on oikeus saada ikätasoonsa nähden sopivaa seksuaalikasvatusta, jonka kautta heidän on mahdollista hankkia tarvittavat tiedot, taidot ja arvot ymmärtääkseen seksuaalisuuttaan ja nauttiakseen siitä. Seksuaalikasvatuksen tavoitteena on myös tukea nuoria muodostamaan turvallisia suhteita ja ottamaan vastuuta omasta ja toisten seksuaaliterveydestä ja hyvinvoinnista. (WHO, 2010, s. 19.)

Seksuaalikasvatus toteutuu usein epävirallista ja virallista kautta. Epävirallista seksuaalikasvatusta toteuttavat useimmiten vanhemmat, perheenjäsenet ja muut epäviralliset lähteet. Modernissa yhteiskunnassa epäviralliset lähteet eivät kuitenkaan usein riitä, sillä heillä itselläänkään ei ole riittävästi ja riittävän

monipuolista ja ajantasaista tietoa seksuaalisuudesta. Virallista seksuaalikasvatusta toteutetaan esimerkiksi varhaiskasvatuksessa ja kouluissa ja sen tulee olla lapsen oikeuksia ja moninaisuutta kunnioittavaa. Virallisen seksuaalikasvatuksen tehtävänä on myös torjua lasten ja nuorten internetistä mahdollisesti saamia vääristyneitä ja epärealistisia käsityksiä seksuaalisuudesta. Seksuaalikasvatustyöhön sisältyy seksuaalioikeuksien sekä kulttuuristen ja sosiaalisten erojen käsittely. Erityisesti lasten ja nuorten kohdalla on tärkeää muistaa, että seksuaalikasvatustyö ei perustu oletuksiin toisen ihmisen sukupuolesta tai seksuaalisuudesta. Toisinaan haasteita voi tulla virallisten ja epävirallisten tahojen arvostiritojen vuoksi. Tällaisia voivat olla esimerkiksi tilanteet, joissa perhe pyrkii rajoittamaan nuoren vapautta valita seurustelukumppani. (Klemetti & Raussi-Lehto, 2014, s. 46; WHO, 2010, s. 21–22.)

3 ISLAM JA SEKSUAALISUUS

3.1 Islamin moninaisuus

Kaikilla maailmanuskonnoilla on historialliset siteet syntyänsä, mikä vaikuttaa uskontojen kehitykseen edelleen nykypäivänä. Islamin synty sijoittuu 600-luvun Arabian niemimaalle ja kytkeytyy kiinteästi profeetta Muhammadin hahmoon, jonka elämästä ja toiminnasta Koraani ja muut islamin peruslähteet kertovat. Islamin uskon mukaan Koraani on Jumalan sanaa sellaisenaan ja sen sisältämä totuus on ikuinen ja muuttumaton. Koraanin tulkinta voi kuitenkin muuttua, kun ihmiset oppivat näkemään tekstin monimerkityksellisyydessä uusia kerrostumia. Islamilaisen käsityksen mukaan tämä Koraanin monimerkityksellisyys ei ole epätarkkuutta vaan osa Koraanin jumalallista luonnetta. Useimmat tutkijat näkevät Koraanin nykyisen tekstin olevan suhteellisen lähellä profeetta Muhammadin saamia ilmoituksia. Näin Koraania voidaankin pitää 600-luvun alun tekstinä. (Hämeen-Anttila, 2017, s. 179, s. 180–181, s. 227–229.)

Hämeen-Anttilan (2017, s. 229–231) mukaan Koraani on islamin ylin uskonnollisen auktoriteetin lähde. Koraanin jälkeen tärkeimpänä auktoriteetin lähteenä pidetään sunnaa, jolla tarkoitetaan profeetta Muhammadin elämäntapaa ja sitä, miten hän menetteli erilaisissa tilanteissa. Sunna myös säätelee Koraania, sillä Koraanin tekstin merkitykset käyvät tarkemmin ilmi juuri siihen kytkeytyvän perinteen valossa. Eläessään profeetta Muhammad saattoi tulkita itse omaa sunnaansa, eikä muslimien tarvinnut tukeutua välilliseen auktoriteettiin. Profeetan kuoltua yhteisön oli muisteltava tämän toimintaa ja sanoja, minkä myötä syntyi lyhyitä kertomuksia siitä, mitä profeetta oli missäkin tilanteessa sanonut tai tehnyt. Näitä kertomuksia kutsutaan haditheiksi, perimätiedoksi. Tavallisesti hadithit on muotoiltu siten, etteivät ne jätä juuri tilaa tulkinnoille. Koraanin sisältäessä pitkälti yleisiä moraaliperiaatteita, esittävät hadithit yksityiskohtaisia huomioita arkielämän yksityiskohdista.

Yksinkertaistaviin ja yleistäviin käsityksiin islamin uskonnon väkivaltaisesta luonteesta ja monoliittisesta islamin yhteisöstä törmää monin paikoin eri medioissa (Hämeen-Anttila, 1999, s. 248; Hämeen-Anttila, 2015, s. 12). Tällaiset yksinkertaistavat käsitykset sivuuttavat näkemyksen siitä, että uskonnot ja ideologiat ovat monimuotoisia ja monitahoisia ilmiöitä. Tällaisia ilmiöitä ei voi pakottaa tiettyyn kaavaan tekemättä niille vääryyttä ja yksinkertaistamatta asioita olennaisesti. Esimerkiksi yksilöiden uskonnollisten ajattelutapojen voidaan esittää eroavan jossain määrin toisistaan. Monimuotoisuutta islamiin ja yksilöllisiin ajattelutapoihin luovat ennen kaikkea uskonnolliset suunnat, suhtautuminen uskontoon sekä erilaiset etniskulttuuriset tekijät. Nämä tekijät vaikuttavat siihen, miten muslimit ympäri maailman tulkitsevat uskontoaan. Selkein jako piirtyy islamin eri suuntausten välille. (Hämeen-Anttila, 2015, s. 12–13.) Valtasuuntaukset ovat sunnalaisuus ja shiilaisuus, joiden ohella on olemassa runsaasti muitakin, vähemmän näkyviä suuntauksia ja valtasuuntaukset myös jakaantuvat eri ryhmiin. Maailmanlaajuisesti sunnalaisia on arviolta 80–90 prosenttia muslimeista. Suomessa puolestaan jopa 25 prosenttia muslimeista on shiialaisia. (Pauha & Konttori, 2022, s. 10.)

Hämeen-Anttilan (2015, s. 14–19) mukaan muslimit voidaan yleistäen jakaa kolmeen erilaiseen pääryhmään (traditionalisteihin, fundamentalisteihin sekä modernisteihin) sen mukaan, miten he suhtautuvat uskontoon. Näistä ensimmäisen

ryhmän, traditionalistien, edustajat suhtautuvat uskontoon perinteisesti ja pitävät ideaaleina muutama sukupolvi sitten hallinneita ”isovanhempien islamin” uskonnollisia muotoja. Fundamentalistit kaipaavat suurempaa muutosta ja pitävät ideaalina uskontomuotoa, jota profeetta Muhammadin ja tämän varhaisten kannattajien katsotaan seuranneen. Todellisuudessa tämä ideaali on pitkälti kuvitteellinen. Vain pieni osa fundamentalisteista pyrkii aktiivisesti yhteiskunnalliseen muutokseen, jolloin he tavoittelevat ideaalia vain omassa elämässään. Vielä pienempi, joskin mediassa eniten huomiota saava, osa fundamentalisteista pyrkii muutokseen poliittisen ja aseellisen aktivismin keinoin. Moderni islamin tulkinta puolestaan syntyy islamin uskonnon ja modernin maailman kohtaamisesta. Modernistit tulkitsevat uskontoa modernien arvojen mukaan ja pyrkivät löytämään moderniin maailmaan sopivia vastauksia uskonnosta. Yksittäiset muslimit eivät välttämättä kuitenkaan miellä kuuluvansa mihinkään edellä mainituista ryhmistä ja luokittelulle voisi löytyä yhtä lailla muunlaisia perusteita. Hämeen-Anttila (2015, s. 19) korostaakin, että kyseinen luokittelu on tehty islamilaisen maailman ulkopuolella pyrkimyksenä selkeyttää islamilaisen ajattelun moninaisuutta.

Uskonnon monimuotoisuutta lisää myös se, ettei se koskaan elä ja kehity tyhjiössä vaan ympäröivä yhteiskunta ja kulttuuri vaikuttavat siihen monin tavoin. Eri-laiset etniset ja kulttuuriset tekijät muokkaavat olennaisesti uskonnollista ajattelua, jolloin myös islam näyttäytyy erilaisena eri maissa ja yhteisöissä. Kulttuuriin liittyvät tavat säätelevät monesti uskonnon tulkintaa silloinkin, kun uskova itse ei tiedosta kulttuurisen taustansa vaikuttavan ajatteluunsa. On esimerkiksi tyypillistä, että puhtaasti perinteisiä tapoja perustellaan sillä, että ne on määritelty Korraanissa tai profeetan perimätiedossa, vaikka todellisuudessa näin ei ole. (Hämeen-Anttila 2015, s. 19–20.)

3.2 Muslimit Suomessa

Pauha ja Konttori (2022, s. 9) esittävät muslimien määrän Suomessa kaksinkertaistuneen kymmenen viime vuoden aikana ja jatkavan kasvua edelleen. Varhaisimmat muslimit, tataarit, ovat sijoittuneet Suomeen 1870-luvulla. Muslimeja on ollut Suomessa siis varsin pitkään, joskin lukumäärä alkoi kasvaa selvästi vasta

1990-luvun alussa, jolloin maahan saapui aikaisempaa enemmän pakolaisia Somaliasta, Irakista ja muilta maailman muslimienemmistöisiltä kriisialueilta. Suomessa on Euroopan mittakaavassa tarkasteltuna yhä melko vähän muslimeja, noin kaksi prosenttia väestöstä. Muslimien lukumääräksi Suomessa on arvioitu noin 120 000–130 000. (Pauha & Konttori 2022, s. 13–15.) Hämeen-Anttilan (2017, s. 163) mukaan tarkkaa lukumäärä ei ole tiedossa, sillä Suomen väestökirjanpito ei luokittele ihmisiä uskonnon perusteella. Suuri osa muslimiväestöstä ei myöskään kuulu rekisteröityyn islamilaiseen yhdyskuntaan, joiden perusteella tarkkoja lukuja voitaisiin laskea (Pauha & Konttori 2022, s. 12).

Yhä useampi Suomessa elävä muslimi on syntynyt ja kasvanut Suomessa, jolloin on yhä vähemmän perusteltua kutsua islamia maahanmuuttajien uskonnoksi. Pauha & Konttori (2022, s. 9) esittävät, että islam tulisi ottaa entistä paremmin huomioon yhteiskunnan tasolla ja sen eri instituutioissa sen vuoksi, että muslimit ovat yhä näkyvämpi osa suomalaista yhteiskuntaa. Näin ollen tutkimustietoa Suomen muslimeista tulisi hyödyntää laajasti yhteiskunnan instituutioiden ja rakenteiden, kuten koulutusjärjestelmän sekä sosiaali- ja terveystalouden tasolla. Pauhan ja Konttorin (2022, s. 9) mukaan suomalaisten muslimien suhtautuminen sekä suomalaisuuteen että islamiin on moninaista. Tällöin ulkoa tehdyt yleistyksiset suomalaisista muslimeista eivät anna heistä totuudenmukaista kuvaa. Myös Hämeen-Anttila (2017, s. 164) korostaa suomalaisten muslimien moninaisuutta, johon vaikuttavat erilaiset asiat kieleen, kansallisuustaan, uskonnollisuuteen sekä taloudellisiin ja sosiaalisiin tekijöihin liittyen. Moninaisuuteen liittyen Hämeen-Anttila (2017, s.165) korostaa sosiaalisen luokan, poliittisen kannan, asuinpaikan ja ammatin olevan monille muslimeille vähintään yhtä tärkeitä identiteetin rakennuspalikoita kuin uskonto.

Pauha ja Konttori (2022, s. 10) muistuttavat käsitteiden ”islam”, ”muslimi” sekä ”suomalaisuus” olevan epämääräisiä ja kiistanalaisia. Tällöin ei ole olemassa myöskään yhtä näkemystä siitä, kenestä oikein puhutaan, kun puhutaan suomalaisista muslimeista. Edellä esittelemäni islamin moninaisuus vaikuttaa olennaisesti islamin ja muslimien käsitteiden määrittelyyn. Yhteiskunnallisessa keskustelussa haasteeksi muodostuu kuitenkin usein se, ettei moninaisuutta tunnusteta tai tunnusteta islamin uskolle ominaiseksi piirteeksi. Nähdäkseni tämä kytkeytyy

Pauhan ja Konttorin (2022, s. 11–12) kuvaamaan uskonnollistamisen ilmiöön, jolla he viittaavat siihen, että muslimiväestöä käsiteltäessä juuri islamin uskoa pidetään keskeisenä eri ilmiöitä selittävänä tekijänä. Tällöin muut vaikuttavat tekijät, kuten kulttuuri tai yksilön arvot jäävät sivuun. Näin muslimitaustaisen yksilön identiteettiä ja tekoja tulkitaan ennen kaikkea oletetun uskonnollisuuden perusteella riippumatta siitä, mihin henkilö itse ensisijaisesti identifioituu. Yksilön identiteetille, ajattelulle ja toiminnalle uskontoa merkittävämpiä vaikuttimia voivat olla esimerkiksi erilaiset aatteet tai poliittiset kannat, kuten feminismi tai tietyn poliittisen puolueen kannatus. Uskonnollistaminen kaventaa käsitystä muslimien välisistä yksilöllisistä eroista ja rakentaa kuvaa yhtenäisestä islamista ja muslimeista (Pauha & Konttori, 2022, s. 12).

3.3 Islam, muslimit ja seksuaalisuus

Janghorban ym. (2015) esittävät tutkimusartikkelissaan, että ymmärtääkseen islamin näkemystä seksuaali- ja lisääntymisterveydestä tulee perehtyä Koraaniin ja tutkia sen aihetta käsitteleviä tekstejä. He esittävät Koraanin sisältävän tietoa seksuaali- ja lisääntymisterveydestä yli 30 eri suurassa (kappaleessa) ja 93 jakeessa (Janghorban ym., 2015). Näissä suurissa ja jakeissa esiintyy sekä teoreettisia että käytännöllisiä sääntöjä ja/tai kehotuksia liittyen muun muassa seksiin, yhdyntään, avioliittoon ja raskauteen (Kadri ym., 2007). Koraanin sisältämät ohjeet, säännöt ja kehotukset ovat luonteeltaan dynaamisia ja joustavia, ja niiden tulee pystyä vastaamaan erilaisiin tarpeisiin ja haasteisiin (Janghorban ym., 2015). Koraanin lisäksi profeetta Muhammadin perimätiedosta löytyy lukuisia seksuaalisuutta käsitteleviä haditheja (Kadri ym., 2007). Pyhiä tekstejä tulkitaan kaikissa uskonnoissa monin eriävin tavoin, eikä islam tee tähän poikkeusta (Smercnik ym., 2010). Hämeen-Anttila (2017, s. 228) muistuttaakin, että ”Koska Koraanin kieli ei pyri olemaan mahdollisimman yksiselitteistä asiaproosaa, sen jakeita voidaan helposti käyttää eri yhteyksissä eri tavoin, ja teos on avoin erilaisille tulkinnoille”.

Sekä Suomessa että kansainvälisesti tutkimusta muslimien seksuaalisuudesta on tehty varsin rajallisesti. Kansainvälisesti tutkimusta on tehty muun muassa

Ruotsissa, Hollannissa, Saksassa, Britanniassa ja Yhdysvalloissa. Smerecnikin ym. (2010) mukaan tutkimuksen on ollut ylipäätään hankala tavoittaa musliminuoria. Kansainvälisten tutkimusten perusteella muslimit näyttävät suhtautuvan seksiin konservatiivisemmin kuin muiden uskontokuntien edustajat (Adamczyk & Hayes, 2012; Adamczyk & Pitt, 2009; Finke & Adamczyk, 2008; Janghorban ym., 2015). Kaikki maailman valtauskonnot (buddhismi, hindulaisuus, islam, juutalaisuus ja kristinusko) kehottavat seuraajiaan välttämään avioliiton ulkopuolista seksiä. Valtauskontojen välillä on kuitenkin eroja siinä, kuinka pitkälti ne muokkaavat yksilöiden käyttäytymistä. Valtauskonnoista islamilla näyttäisi olevan suurin vaikutus esiaviollisen ja avioliiton ulkopuolisen seksin harrastamiseen. (Adamczyk & Hayes, 2012.) Adamczykin ja Hayesin (2012) tutkimus tuo esiin erilaisten epävirallisten kulttuuristen normien, arvojen ja uskomusten voimakkaan vaikutuksen muslimien keskuudessa. Suoranaisesti uskonnon sijaan muslimien toimintaa saattavat siis ohjata monet, osin myös tiedostamattomat, jaetut normit ja kulttuurinen koodisto. On hyvin todennäköistä, että tällaisten epävirallisten normien voimakas vaikutus näkyy myös vähemmistökulttuurin edustajien arjessa ja toiminnassa uudessa maassa. (Adamczyk & Hayes, 2012.)

Gerholmin (2003) mukaan islamin uskonnossa seksuaalisuus on tavallisesti liitetty tiiviimmin uskonnollisiin sääntöihin kuin muissa valtauskonnoissa. Islamissa seksin nähdään kuuluvan avioliittoon miehen ja naisen välille. Janghorbanin ym. (2015) mukaan Koraanin katsotaan suojaavan perhettä ja puolisoja tuholta kiellemällä avioliiton ulkopuoliset seksuaaliset suhteet, kuten aviorikoksen tai homoseksuaaliset suhteet. Avioliiton sisällä seksi nähdään sosiaalisesti hyväksyttävänä, suositeltavana ja myönteisenä asiana. Vastaavasti avioliiton ulkopuolella seksi näyttyy kiellettynä ja sosiaalisesti ei-hyväksyttävänä. Tätä kautta avioliitto kohottaa yksilön sosiaalista, taloudellista ja julkista statusta. Tähän kytkeytyy myös esimerkiksi neitsyyden varjelu ennen avioliittoa. (Musso ym., 2002.) Ruotsissa tehdyt tutkimukset ovat kuitenkin myös osoittaneet, että muutto länsimaihin ja Ruotsiin on vaikuttanut iranilaistaustaisten muslimien näkemyksiin seksuaalisuudesta. Kohtaamiset uuden kulttuurin ja sen edustajien kanssa ovat muuttaneet muslimien näkemyksiä seksuaalisuudesta sekä seksuaalisesta päätöksenteosta aiempaa individualistisemmiksi. (Ahmadi, 2003a; 2003b.)

Smerecnikin ym. (2010) mukaan Hollannissa tehdyt tutkimukset ovat osoittaneet, että miespuolisilla muslimeilla on suhteellisen paljon seksuaalisia kokemuksia verrattuna naispuolisiin ja tyttöihin tai ei-muslimitaustaisiin poikiin ja miehiin. Myös Smerecnikin ym. (2010) omassa laadullisessa tutkimuksessa ilmeni kaksinaismoraalista ajattelua sen suhteen, että pojille ja miehille sallittiin enemmän vapauksia seksuaalisen toiminnan ja seksin suhteen kuin tytöille. Tutkimuksen aineisto kerättiin anonyymiltä nettifoorumilta, jossa muslimitaustaiset ja ei-muslimitaustaiset nuoret keskustelivat seksuaalisuudesta ja islamista. Tutkimuksessa ilmeni, että musliminuoret olivat yleisesti melko haluttomia keskustelemaan seksuaalisuudesta foorumilla, joka oli luotu tätä tarkoitusta varten. Tutkijoiden mukaan tämä liittyy pitkälti siihen, että musliminuoret pitävät seksuaalisuutta hyvin yksityisenä asiana. Smerecnik ym. (2010) pohtivatkin yleisesti musliminuorten tavoittamisen haastetta: kuinka tavoittaa nuoria kasvokkain haastatteluihin, mikäli he eivät ole halukkaita keskustelemaan seksuaalisuudesta anonyymisti verkossa?

4 SOMALIT JA HEIDÄN KULTTUURIHISTORIAANSA

4.1 Islamilainen perinne Somaliassa

Somalian historiassa pääosa kansasta on koostunut kiertelevistä paimentolaisista. Paimentolaiset pitivät kameleita, jotka on mielletty vaurauden merkiksi, lampaita ja vuohia sekä suotuisilla alueilla nautoja. Kaupungistumisesta huolimatta 60–70 prosenttia Somalian väestöstä on paimentolaisia tai heillä on perheiteitä paimentolaisiin. Useat heistä tosin elävät osan vuodesta kaupungeissa. Paimentolaisuuden lisäksi Somaliassa on harjoitettu myös maanviljelyä, tosin se on ollut alisteisessa asemassa, ja paimentolaiset ovat halveksuneet ja vähätelleet maanviljelijöitä. (Lewis, 2008, s. 17.)

Paimentolaisuus avasi aikoinaan Somaliassa mahdollisuuksia käydä kansainvälistä kauppaa. Somaleilla on jo varhain todettu olleen kauppasuhteita Arabian niemimaalla asuvien muslimien kanssa, josta seurauksena he kääntyivät islamin uskoon. Tämän takia somalit näkevät polveutuvansa arabialaisista esi-isistään ja he ovat pyrkineet jäljittämään sukulaissuhteita aina profeetta Muhammadin perheeseen asti. Nykyaikana perinnettä korostaa Somalian jäsenyys Arabiliitossa vuodesta 1974 lähtien. Kauppasuhteiden solmiminen Lähi-itään lisäsi arabialaisen kulttuurin läsnäoloa ja vaikutusta Somaliaan. Solmitut kauppasuhteet paitsi vaurastuttivat aluetta, myös vahvistivat somalien islamilaista identiteettiä. (Lewis, 2008, s. 15.)

Somalian kansakunta on jakaantunut viiteen päähaaraan, joista puhutaan toisinaan myös klaaneina. Päähaarat ovat Digil Mirifle, Dir, Isaaq, Hawiye ja Darod, jotka kaikki elävät osittain eri alueilla. Klaanien keskeinen tarkoitus on ollut kartoittaa väestön sukulaisjuuria, mutta niillä on ollut myös poliittisia ja sosiaalisia tavoitteita muun muassa maan omistamiseen sekä avioitumiseen liittyen. Suurin osa klaaneista on paimentolaisvoittoisia. Lisäksi Somalian sisällä on monia vähemmistöryhmiä, joiden juuret ulottuvat laajemmin Itä-Afrikkaan. Valtion romahdettua vuonna 1990, pääklaaneihin kuuluvien Hawiye ja Darod klaanien sotapäälliköt ryhtyivät raakaan sotaan ja hävitykseen näitä perinteisesti halveksittuja

vähemmistöryhmiä kohtaan. Vähemmistöryhmien sorto ja alkava sisällissota käynnisti somalialaisen diasporan. (Lewis, 2008, s. 20; Kleist & Abdi, 2022.)

4.2 Yhteisöllisyys somalikulttuurissa

Aapakallio (2017) esittää kulttuurilla olevan useita merkityksiä. Aapakallio käyttää Geert Hofsteden ja Gert-Jan Hofsteden (2009, s. 400) määritelmää kulttuurista. Hofstede ja Hofstede (2009) viittaavat kulttuurilla ensimmäiseen ja toiseen kulttuuriin. Ensimmäisen kulttuurin nähdään käsittävän sivilisaatiot, mielen sivistämisen ja taiteen eri lajit ja niiden harrastamisen. Toinen kulttuuri puolestaan liittyy mielen ohjelmointiin, elämän yksinkertaisiin asioihin, käyttäytymiseen ja ihmisten väliseen vuorovaikutukseen. Yleisemmällä tasolla toinen kulttuuri pyrkii osoittamaan, millaisia vaikutteita ihminen saa omasta perheestään, yhteisöstään, yhteiskunnastaan ja miten hän omaksuu ne itsestänselvyyksinä. (Aapakallio, 2017, s. 247; Hofstede & Hofstede, 2009, s. 400.)

Hofstede ja Hofstede (2009) jakavat kulttuurin karkeasti yhteisölliseen ja yksilölliseen kulttuuriin. Yhteisöllisessä kulttuurissa yhteisöllä on merkittävä rooli yksilön elämässä ja se nähdään yksilön olemassaolon ehtona. Yhteisöllisissä kulttuureissa korostuu yhteisön tarve, eikä yksilön päätöksenteko voi mennä yhteisön edelle. Näin yhteisölliseen kulttuuriin kuuluva henkilö on sidoksissa yhteisön arvomaailmaan, mikä voidaan nähdä siten, että yhteisön ajatuksilla ja mielipiteillä on merkittävä rooli yksilön elämässä. (Aapakallio, 2017, s. 247.) Aapakallio kuvailee yhteisön muodostumista viitaten Baumanin ja Mayhin (2001) siten, että yhteisö muodostuu ihmisryhmästä, jolla on yhteinen elämänmuoto sekä jaettu taloudellinen ja aatteellinen päämäärä. Toimiakseen yhteisöllä on lisäksi oltava yhteinen päätösvalta ja yhdessä sovitut säännöt, jotka määrittelevät yhteiselo. Aapakallio mainitsee, että ihminen ei voi vaikuttaa tai valita etnisyyttään tai sitä, mihin yhteisöön hän syntyy (Aapakallio, 2017, s. 247; Bauman & May, 2001).

Somalit kuuluvat vahvasti yhteisöllisiin kulttuureihin, joille kollektiivinen toimiminen on ominaista. On kuitenkin huomioitava, että monikulttuuriset yhteisöt, kuten somaliyhteisö, eivät ole homogeenisiä yhtenäisiä yhteisöjä, vaan niiden sisällä

voi olla monia keskenään erilaisia ryhmiä (Aapakallio, 2017, s. 247–248). Vaikka yhteisö tuokin sen jäsenille turvaa ja yhteenkuuluvuuden tunnetta, voivat sen arvopohja ja normit esimerkiksi seksuaalisuuden kohdalla kaventaa yksilön mahdollisuutta tutkiskella ja toteuttaa omaa seksuaalisuuttaan vapaasti. Aapakallio kuvaileekin ihmistä sosiaalisesti eläimeksi, joka on valmis tekemään mitä tahansa, ettei joutuisi yhteisönsä hylkäämäksi. Ääritilanteissa yksilö saattaa ajatella, että yhteisöön kuulumisen kustannuksella toisen yksilön tarpeiden ja halujen uhraaminen on perusteltua. (Aapakallio, 2017, s. 248.)

4.3 Somalit Suomessa

Somaliassa alkoi 1980-luvun lopussa sisällissota, jonka seurauksena perheet ajautuivat pakoon maasta ja hakivat turvapaikkaa muun muassa Suomesta 1990-luvun alussa. Pakolaisperheiden lisäksi tuohon aikaan oli myös muita somalitaustaisia saapujia, joista varhaisimmat olivat Venäjältä saapuneita (mies)opiskelijoita. Somalian sisällissodan jatkuessa ja valtion romahtaessa Suomeen saapui lisää somalipakolaisia turvapaikanhakijoina ja perheen yhdistämisen myötä. (Al-Sharmani & Mustasaari, 2022, s. 47.) Turvapaikanhakijaksi määritellään henkilö, joka pyytää suojaa ja oleskeluoikeutta maahan saapuessaan ja tarvitsee kansainvälistä suojelua kotimaansa ulkopuolella (Sisäministeriö, i.a.). Turvapaikanhakijalla on perusteltu syy pelätä joutuvansa vainotuksi alkuperänsä, kansallisuutensa, uskontonsa, yhteiskunnallisen ryhmänsä tai poliittisen mielipiteensä perusteella (Sisäministeriö, i.a.). Turvapaikanhakijan on henkilökohtaisesti haettava turvapaikkaa Suomen valtion alueella rajaviranomaiselta tai poliisilta, jonka jälkeen Maahanmuuttovirasto käsittelee hakemuksen (Maahanmuuttovirasto, i.a.). Pakolainen on henkilö, jolle on myönnetty turvapaikka jostakin valtiosta (Sisäministeriö, i.a.).

Somalitaustaiset muodostavat suurimman muslimi- ja afrikkalaisyhteisön Suomessa. Lisäksi he ovat venäläisten ja virolaisten jälkeen kolmanneksi suurin maahanmuuttajaryhmä Suomessa. (Al-Sharmani & Mustasaari, 2022, s. 47.) Vuoden 2020 lopussa somalitaustaisten henkilöiden määrän Suomessa arvioitiin olleen 22 534 henkilöä. Erityisen somaliyhteisöstä tekee se, että suomensomalit

ovat varsin nuori yhteisö; vuoden 2020 lopussa somalitaustaisista 15 473 henkilöä, eli 70 prosenttia oli alle 30-vuotiaita. Toista polvea, eli Suomessa syntyneitä heistä oli samana vuonna 9 197 henkilöä, eli noin 40 prosenttia kaikista somalitaustaisista. (Al-Sharmani & Mustasaari, 2022, s. 49.)

Somaliyhteisön ikäjakaumalla on merkitystä myös seksuaaliterveyden näkökulmasta, sillä huomattava osa somalitaustaisista henkilöistä on hedelmällisyyssiässä. Tällöin myös seksuaalikasvatuksen ja seksuaaliterveyttä koskevan tiedon saatavuus on heidän kannaltaan keskeisessä asemassa. Maahanmuuttajien terveys- ja hyvinvointitutkimus Maamun tuloksia esittelevän teoksen (Castaneda ym., 2012) mukaan luotettavien raskaudenehkäisymenetelmien käyttö oli somalialaistaustaisilla naisilla koko väestöön verrattuna vähäistä. Myös aiemmissa Suomessa tehdyissä tutkimuksissa on todettu, että somalitaustaisten henkilöiden ehkäisymenetelmien käyttö on vähäistä ja miesten asenteet esimerkiksi kondomien sekä naisten raskaudenehkäisymenetelmien käyttöä kohtaan ovat melko kielteisiä. Kielteisyyttä perusteltiin useimmiten uskonnollisilla syillä. (Degni ym., 2008.)

Maamu-tutkimuksen (Castaneda ym., 2012, s. 9–11) mukaan somalitaustaiset miehet kokivat terveytensä erityisen hyväksi ja työkykynsä yhtä hyväksi kuin miehet koko väestössä. Somalitaustaisten työssäkäyvien osuus oli kuitenkin pienempi ja työttömien tai lomautettujen osuus suurempi kuin tutkimuskuntien koko samanikäisessä väestössä. Tutkimukseen osallistuneista somalitaustaisista 57 prosenttia oli kokenut jonkin merkittävän traumatapahtuman entisessä kotimaassaan. Lisäksi Suomessa asuessaan erilaista nimittelyä ja sanallisia loukkauksia oli kohdannut arkipäiväisessä elämässään yli viidennes vastaajista. Epäkohteliaasta ja epäkunnioittavaa käytöstä kertoi kohdanneensa tätäkin useampi. Syrjintäkokemukset olivat kaiken kaikkiaan yleisempiä pidempään Suomessa asuneilla ja nuorempana Suomeen muuttaneilla kuin lyhyemmän aikaa sitten ja vanhempana maahan muuttaneilla.

5 TARKOITUS JA TAVOITTEET

Opinnäytetyöni tarkoituksena on tuottaa uutta tietoa Suomessa elävien somali- ja muslimitaustaisten miesten ajatuksista ja kokemuksista seksuaalisuuteen ja seksuaaliseen hyvinvointiin liittyen. Tutkimukseni tarkoituksena on täten selvittää somali- ja muslimitaustaisten miesten etnisen alkuperän, kulttuuritaustan sekä uskonnon tai vakaumuksen ja seksuaalisuuden välistä suhdetta. Pysin näin osaltani täyttämään tutkimusaukkoa, joka maahanmuuttaja- ja muslimitaustaisten miesten seksuaalisuuteen liittyvästä tutkimuksesta Suomessa on. Pyrkimyksenäni on osoittaa uusia tutkimustarpeita ja lisätä ymmärrystä aihepiiristä, joka on moninaistuvassa ja globaalissa maailmassa hyvin olennainen.

Maahanmuuttaja- ja muslimitaustaisten henkilöiden lukumäärän kasvaessa eri väestöryhmien seksuaalisuuteen liittyvä tutkimustieto on tarpeellista sekä vähemmistöryhmien edustajille että heidän kanssaan työskenteleville asiantuntijoille. Opinnäytetyöni tavoitteena on tarjota yhteistyötaholleni Helsingin Diakoniasalaitoksen Olohuone-toiminnalle sekä muille tutkimukseni kohderyhmän parissa työskenteleville sosiaalialan ammattilaisille uusia näkökulmia ja keinoja tunnistaa monikulttuurisen ja kulttuurisensitiivisen työn tarpeita somali- ja/tai muslimitaustaisilla henkilöillä. Sosiaalialan toimijoilla tulee olla ajantasaista tietoa sekä keinoja kohdata maahanmuuttajataustaisten ryhmien edustajia arvostavasti ja konkreettisesti, seksuaalisuus mukaan lukien.

Tutkimuskysymykseni ovat:

1. Millaisia merkityksiä somali- ja muslimitaustaiset miehet antavat seksuaalisuudelle ja seksuaaliselle hyvinvoinnille?
2. Millaisia kokemuksia somali- ja muslimitaustaisilla miehillä on kulttuurien ja uskonnon vaikutuksista omaan seksuaalisuuteen?

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS, AINEISTO JA ANALYYSI

6.1 Tutkimuksen tausta ja työelämäyhteistyökumppani

Tutkimusaiheen valinta pohjautuu havaitsemaani tutkimusaukkoon, joka liittyy maahanmuuttaja- ja muslimitaustaisten miesten seksuaalisuudesta Suomessa tehtyyn tutkimukseen. Tutkittua tietoa maahanmuuttajataustaisten miesten seksuaalisuudesta, seksuaalisesta hyvinvoinnista sekä seksuaali- ja lisääntymisterveydestä on olemassa vähäisesti (Klemetti & Raussi-Lehto, 2014). Tutkimustarpeen lisäksi aihe on ajankohtainen ja työelämälähtöinen, sillä maahanmuuttaja- ja muslimitaustaisten henkilöiden määrän kasvaessa heidän kanssaan työskentelevillä ammattilaisilla tulee olla keinoja tunnistaa ja kohdata heidän tarpeitaan.

Koen tärkeäksi herätellä keskustelua aiheesta ja sen tärkeydestä myös somaliyhteisön sisällä. Itse somalitaustaisena henkilönä haluan osaltani osallistua tärkeän aiheen esille tuomiseen. On tärkeää, että virallinen, esimerkiksi varhaiskasvatuksessa ja kouluissa tapahtuva seksuaalikasvatus tavoittaa, mutta myös huomioi vähemmistöryhmien edustajia ja heidän tarpeitaan. Tämän toteutuminen edellyttää vähemmistöryhmiä koskevan tutkimustiedon tuottamista sekä eri väestöryhmien välistä vuoropuhelua. Kulttuurisensitiivisen virallisen seksuaalikasvatuksen rinnalle kaivataan myös epävirallista yhteisön sisältä kumpuavaa seksuaalikasvatusta ja keskustelua seksuaalisuudesta. Toivon, että voin työni kautta lisätä ymmärrystä ja kiinnostusta aihetta kohtaan.

Opinnäytetyöni työelämäyhteistyökumppanina toimii Helsingin Diakonissalaitoksen Olohuone-toiminta. Olohuone on matalan kynnyksen kohtaamispaikka alakäisinä ilman huoltajaa Suomeen tulleille itsenäistymisvaiheessa oleville 18–25-vuotiaille nuorille ja nuorille aikuisille. Olohuoneella käyvät nuoret kaipaavat apua tai tukea muun muassa opinnoissa ja erinäisissä arjen asioissa. Olohuoneella järjestetään toimintaa nuorten tarpeiden ja toiveiden mukaan. Saman ikäiset suomalaiset kaverit ovat monen toiminnan piirissä käyvän nuoren toive. Moni nuori toivoo myös seurustelukumppania. Olohuone-toiminnan tavoitteena on lisätä nuorten osallisuuden kokemusta ja vähentää yksinäisyyttä. Olohuoneella on

tavattavissa turvallisia aikuisia työntekijöitä ja vapaaehtoisia. (Diakonissalaitos, i.a.) Olohuone perustettiin Yhdessä Aikuisuuteen – Elämässä Eteenpäin (YEE) -hankkeen (2020–2023) yhteydessä. Olohuoneen toiminta on itselleni tuttua opintoihin liittyvän harjoittelukokemuksen kautta. Toimin harjoittelijana YEE-hankkeessa ja Olohuoneella syksyllä 2021.

Kun nuori saapuu maahan ilman huoltajaa tai perhettä, hän tarvitsee ympärilleen monenlaista tukea ja uuteen maahan asettuminen ja kotoutuminen vie usein aikaa. Olohuoneen kohderyhmän nuoret ovat tässä mielessä erityisen haavoittuvassa asemassa. He ovat usein aikuisuuden kynnyksellä tai nuoria aikuisia, jolloin kaverit ovat heidän elämässään merkittävässä roolissa. Seksuaalisuus ja kiinnostus seksuaaliseen toimintaan on myös yleistä tässä iässä. Samalla kotoutuminen ja uuden kulttuurin oppiminen ei välttämättä ole vielä täysin hahmottunut. Näen tässä kohtaa seksuaalikasvatuksen ja -neuvonnan ehdottoman oleellisena tekijänä nuorten kotoutumiselle.

Nuorten tulee saada tietoa suomalaisen yhteiskunnan palveluista ja oikeuksista liittyen erityisesti uskon-, ja sananvapauteen, seksuaalioikeuksiin sekä seksuaali- ja lisääntymisterveyspalveluihin. Nuoret saattavat tulla maista, joissa edellä mainitut oikeudet voivat poiketa tai puuttua kokonaan. Ihmisoikeuksien varhainen integrointi osana kotoutumistyötä edistää nuorten asettumista suomalaiseen yhteiskuntaan ja ehkäisee ihmisoikeusrikkomuksia. Olohuoneen kävijät tulevat moninaisista taustoista, joskin huomattava osa on kotoisin muslimimaista. Uskon tutkimukseni hyödyttävän yleisemmällä tasolla myös ei-muslimitaustaisia maahanmuuttajia ja heidän parissaan työskenteleviä ihmisiä.

6.2 Tutkimusmenetelmä ja aineiston keruu

Tutkimukseni sijoittuu laadullisen tutkimuksen kentälle. Laadullisen tutkimuksen aineisto on ilmiänsultaan tekstiä ja se voidaan kerätä esimerkiksi haastattelun, havainnoinnin, kirjoittamisen keinoin. Eskolan ja Suorannan (1998) mukaan laadullisessa tutkimuksessa tutkimussuunnitelma parhaimmillaan elää ja muuttuu tutkimuksen edetessä. Tämä korostaa tutkimuksen eri vaiheiden eli

aineistonkeruun, analyysin, tulkinnan ja raportoinnin yhteen kietoutumista. Näin ollen tutkimussuunnitelmaa on oltava tarvittaessa valmis muuttamaan eri vaiheiden mukana, esimerkiksi aineistonkeruun ja analyysin välissä. Hypoteesittomuudella Eskola ja Suoranta (1998) tarkoittavat sitä, ettei tutkija muodosta tarkkoja ennako-oletuksia tutkimuksen kohteesta tai sen tuloksista. Eskola ja Suoranta (1998) kuitenkin muistuttavat ennako-oletusten inhimillisyydestä ja korostavat sitä, että tutkijan on tärkeää olla näistä tietoinen ja huomioida ne tutkimusta tehdessään. He esittävät, että laadullista tutkimusta tehdessä tutkijan on tärkeää yllätyä ja oppia uutta, ei todentaa ennako-oletuksiaan.

Tutkimukseni aineistonkeruumenetelmänä on puolistrukturoitu teemahaastattelu. Toteutin haastattelut siten, että haastattelukysymykset (liite 3) pysyivät pääosin yhtäläisinä, mutta niiden järjestys saattoi hieman vaihdella. Hirsjärven ja Hurmeen (2008, s. 47) mukaan puolistrukturoidulle haastattelulle on ominaista, että vain osa haastattelun näkökohdista on lyöty lukkoon. Näin ollen haastattelijalla voi esimerkiksi vaihdella kysymysten sanamuotoa tai järjestystä. Teemahaastattelu viittaa siihen, että haastattelu kohdennetaan tiettyihin ennakoilta päätettyihin teemoihin. Varsinaisten haastattelukysymysten lisäksi kysyin useimmilta haastateltavilta myös muutaman tarkentavan kysymyksen riippuen siitä, mitä he olivat pääkysymykseen vastatessaan tuoneet esille. Teemoina haastatteluissa olivat seuraavat: haastatellun nykyinen elämäntilanne, seksuaalisuuden ja seksuaalisen hyvinvoinnin merkitykset, seksuaalisuus ja kulttuuri, seksuaalisuus ja uskonto sekä toiveet tulevaisuudelle. Haastattelukysymyksiä oli yhteensä seitsemän, joiden ohella kysyin kaksi taustoittavaa kysymystä haastateltavan iästä ja siviilisäädystä. Haastattelujen kesto vaihteli 25 ja 49 minuutin välillä. Keskimäärin haastattelut kestivät hieman päälle 33 minuuttia ja yhteensä 169 minuuttia.

Aineistoni koostuu viidestä pääkaupunkiseudulla kesän 2023 aikana toteutetusta yksilöhaastattelusta. Aloitin haastateltavien rekrytoimisen erilaisten nuorten ja nuorten aikuisten parissa toimivien kolmannen sektorin yhdistysten ja järjestöjen kautta. Näille toimijoille lähettämissäni haastattelukutsuissa (liite 1) kerroin opinäytetyöstäni ja tutkimuksestani. Kutsussa tiedustelin halukkuutta osallistua tutkimukseen, joka tarkastelee somali- ja muslimitaustaisten miesten seksuaalisuudelle ja seksuaaliselle hyvinvoinnille antamia merkityksiä sekä laajemmin

ajatuksia ja kokemuksia seksuaalisuuteen liittyen. Lisäksi pyrin tavoittamaan haastateltavia omien verkostojeni ja tuttavieni kautta. En tavoittanut haastateltavia lähestymieni kolmannen sektorin tahojen kautta, vaan kaikki haastateltavat löytyivät lopulta omien sosiaalisten verkostojeni kautta. Haastatelluista kukaan ei kuitenkaan kuulu suoraan omaan tuttavapiiriini. En näin ollen ole ollut haastateltujen kanssa aiemmin tekemisissä tai tunneheitä. Tämä on tutkimuksen eettisyyden kannalta tärkeää.

Pyrin tarjoamaan haastattelemilleni henkilöille etukäteen tietoa haastattelun aiheesta antamalla heille lyhyet määritelmät käyttämistäni pääkäsitteistä eli seksuaalisuudesta, seksuaalisesta hyvinvoinnista, seksuaaliterveydestä ja seksuaalioikeuksista. Seksuaalisuuden määritelmän lähetin haastatelluille etukäteen osana haastattelukutsua (liite 1). Muut käsitteet kävin suullisesti läpi ennen haastattelun aloittamista. Lisäksi olin tulostanut haastatteluja varten Väestöliiton Kumita –seksuaalikasvatuskampanjan (Kumita, i.a) sivuilta tiivistetyn julisteen seksuaalioikeuksista. Tuomen ja Sarajärven (2018, s. 98) mukaan haastattelututkimuksen kannalta on hyödyllistä, että henkilöt, joilta tietoa kerätään, tietävät aiheesta mahdollisimman paljon tai heillä on omakohtaista kokemusta aiheesta. Toivoin, että aiheeseen tutustuminen ja haastatteluun valmistautuminen toimii myös intiimiin aiheeseen liittyvää mahdollista jännitystä helpottavana tekijänä. Pohjautuen Ruusuvuoreen ja Tiittulaan (2009, s. 41) pyrin rakentamaan luottamusta haastateltuihin käymällä läpi haastattelun tarkoitukseen sekä haastateltujen anonymiteettiin liittyviä asioita ennen haastattelun aloittamista.

Tavoitteenani oli muodostaa mahdollisimman neutraaleja haastattelukysymyksiä. Tämän kautta pyrkimyksenäni oli välttää haastatelluille haastattelutilanteessa aiheutuvaa stressiä tai mahdollisten traumojen tai kipukohtien aktivoitumista. Haastattelutilanteessa pyrin painottamaan, ettei esittämiini kysymyksiin ole olemassa oikeita tai vääriä vastauksia. Haastattelutilanteen aluksi annoin haastatelluille mahdollisuuden esittää kysymyksiä haastatteluun tai tutkimukseen liittyen. Lisäksi pyysin jokaiselta haastatellulta kirjallisen suostumuksen tutkimukseen osallistumisesta (liite 2). Tutkimussuostumus allekirjoitettiin kahtena osana, joista toinen jäi minulle ja toinen haastateltavalle. Lisäksi kerroin haastatelluille

mahdollisuudesta kieltäytyä tutkimukseen osallistumisesta milloin tahansa, myös haastattelun jälkeen.

Varasin jokaisen haastattelun alkuun noin kymmenen minuuttia aikaa yleiselle keskustelulle. Koin tämän tärkeäksi kulttuurisidonnaiseksi tekijäksi, mikä liittyy vieraan sopeuttamiseen ympäristöönsä. Somalikulttuurissa on kohteliasta ensin ”jutustella” ja juoda teetä ennen kuin siirrytään varsinaiseen aiheeseen. Tavoitteenani oli luoda haastattelutilanteesta mahdollisimman turvallinen tiedottamalla haastateltavia tutkimuksen luottamuksellisuudesta ja heidän henkilötietojensa salaamisesta. Tässä opinnäytetyössäni pyrin turvaamaan haastateltujen anonymiteetin poistamalla aineistolainauksista sellaiset kohdat, joista yksittäinen henkilö olisi mahdollista tunnistaa. Nauhoitin haastattelut haastateltavien luvalla ja litteroin ne sanasta sanaan analyysia varten. Merkitsin litteraatioihin muun muassa puheen tauot, päällekkäisyydet, painotukset sekä poisjääneet sanat tai jaksot (liite 4). Litteroitujen haastattelujen määrä oli yhteensä 37 sivua. Opinnäytetyön valmistuttua tuhosin nauhoitukset ja litteraatiot.

Haastattelemistani henkilöistä nuorin oli haastatteluhetkellä iältään 21-vuotias ja vanhin 37-vuotias. Iän lisäksi he eroavat toisistaan muun muassa siviilisäädyn perusteella. Kaksi heistä kertoi olevansa parisuhteessa tai naimisissa. Loput kolme haastateltua eivät olleet haastatteluhetkellä minkäänlaisessa suhteessa. Suurin osa haastatelluista on syntynyt Somaliassa, mutta varttunut pienestä lapsesta lähtien Suomessa. Yksi haastatelluista on syntynyt Suomessa ja vastavasti yksi on muuttanut Suomeen myöhemmin nuoruudessaan ja asunut täällä noin kymmenen vuotta. Tulososion aineistolainauksissa tunniste H kuvaa itseäni haastatelijana ja H1-5 kuvaa haastateltavaa siinä järjestyksessä, jossa toteutin haastattelut. Taulukossa 1 esitän haastateltavien tunnisteen lisäksi jokaisen iän sekä siviilisäädyn haastatteluhetkellä.

Taulukko 1. Haastateltavat iän ja siviilisäädyn mukaan.

Haastateltava	H1	H2	H3	H4	H5
Ikä	37	21	34	25	35
Siviilisääty	parisuhteessa	sinkku	sinkku	sinkku	naimisissa

6.3 Analyysimenetelmä ja aineiston analyysi

Valitsin aineiston analyysimenetelmäksi sisällönanalyysin, jonka avulla pyrin tiivistämään, selkiyttämään ja järjestämään aineistoa johtopäätösten tekoa varten. Sisällönanalyysin tavoitteena on etsiä kerätyn tekstin merkityksiä (Tuomi & Sarajärvi, 2018 s. 17, s. 22). Analyysini alkoi aineistoon tutustumisella ja litteraatioiden toistuvalla lukemisella. Luin litteraatioita moneen eri kertaan ja eri järjestyksissä muistiinpanoja tehden. Tämän jälkeen käynnistin varsinaisen analyysiprosessin. Tein aineistolleni aineistolähtöisen sisällönanalyysin, johon kuuluu aineiston pelkistäminen, ryhmittely ja käsitteellistäminen. Ennen varsinaisen analyysin aloittamista sisällönanalyysissa määritetään aineistoyksikkö, joka voi olla yksittäinen sana, lause, lausuma tai ajatuskokonaisuus, joka voi koostua useammista lauseista (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 122). Määritin analyysiyksiköksi ajatuskokonaisuuden perustuen siihen, että tutkimustehtäväni mukaan pyrkimyksenäni on tarkastella haastateltujen seksuaalisuudelle ja seksuaaliselle hyvinvoinnille antamia merkityksiä sekä heidän kokemuksiaan kulttuurin ja uskonnon vaikutuksista seksuaalisuuteen.

Aloitin analyysin aineistolähtöisen sisällönanalyysin ensimmäisellä vaiheella, aineiston pelkistämällä eli redusoinnilla. Tässä kohtaa pyrin tiivistämään aineistoani karsimalla siitä tutkimukseni kannalta epäolennaiset asiat. Etsin aineistosta tutkimustehtävääni kuvaavia ilmauksia ja koodasin samaa tarkoittavia ilmauksia yhtenäisin värikoodein. Näin hahmotin aineistosta erinäisiä ilmiöitä sekä alustavia yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia. Tiivistin valitsemani tutkimustehtävää kuvaavat alkuperäisilmaukset tiiviimmiksi pelkistetyiksi ilmauksiksi, jotka toimivat seuraavan analyysivaiheen, ryhmittelyn eli klusteroinnin pohjana. Keräsin alkuperäisilmauksia tutkimuskysymyksiini nojaten seuraavien teemojen osalta: seksuaalisuuden ja seksuaalisen hyvinvoinnin merkitykset sekä kulttuurien ja uskonnon vaikutukset seksuaalisuuteen. Aineistoni alkuperäisilmaukset olivat hyvin runsaita ja kieleltään rikkaita, jolloin niiden muuntaminen pelkistetyiksi ilmauksiksi oli osin haastavaa. Pyrin kuitenkin muodostamaan mahdollisimman selkeitä pelkistettyjä ilmauksia ja listaamaan ne allekkain, jotta niistä olisi seuraavassa vaiheessa mahdollista yhdistää erillisiä ryhmiä. Nojasin tässä Tuomen ja Sarajärven (2018, s. 122–124) kuvaukseen aineiston redusoinnista.

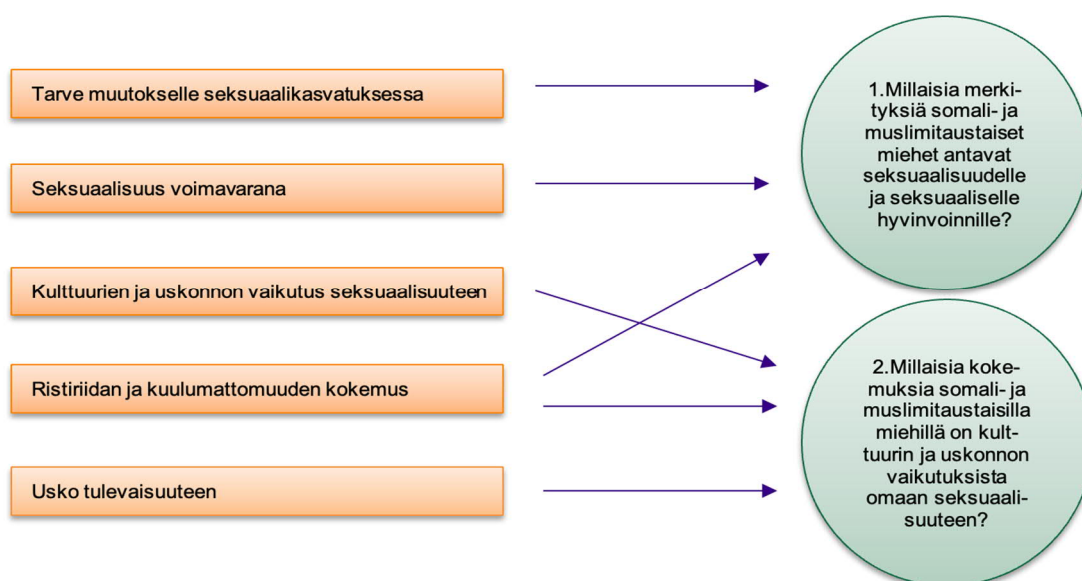
Aineiston ryhmittelyvaiheessa taulukoin kaikki keräämäni pelkistetyt ilmaukset ja ryhmittelin niistä samaa ilmiötä kuvaavat ilmaukset yhteen. Tämän jälkeen nimesin luokat niiden sisältöä kuvaavilla nimillä ja muodostin näin aineistoa kuvaavia alaluokkia. Luokittelun jälkeen siirryin analyysin kolmanteen vaiheeseen eli käsitteellistämiseen. Tätä vaihetta kutsutaan myös abstrahoinniksi ja sillä viitataan teoreettisten käsitteiden luomiseen. Aineiston ryhmittelyvaihe voidaan laskea osaksi käsitteellistämistä, sillä prosessin tarkoituksena on edetä kielellisistä alkuperäisilmauksista luokittelun avulla teoreettisiin käsitteisiin ja johtopäätösten tekoon. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 122–127.) Omassa analyysissäni päädyin koostamaan muodostamistani alaluokista yläluokkia, joista muodostin lopulta pääluokat, jotka olivat yhteydessä tutkimustehtävääni eli somali- ja muslimitaustaisten miesten ajatuksiin ja kokemuksiin seksuaalisuudesta ja seksuaalisesta hyvinvoinnista. Taulukossa 2 kuvaan analyysin luokitteluprosessia ala-, ylä- ja pääluokkien muodostamisen osalta.

Taulukko 2. Aineistolähtöisen analyysin luokitteluprosessi.

Alaluokka	Yläluokka	Pääluokka
Internet ja populaarikulttuuri tiedonlähteenä. Puutteellinen seksuaalikasvatus kotona. Seksuaalisuuteen liittyvän keskustelun kapea-alaisuus. Käsittelemättömyys. Puhumattomuus. Seksuaaliseen kiinnostukseen ja seksuaalisuuteen kytkeytyvä häpeän tunne.	Epävirallisen seksuaalikasvatuksen puutteellisuus	Tarve muutokselle seksuaalikasvatuksessa
Seksuaalisuus ja seksi luonnollisena asiana. Seksuaalinen hyvinvointi osana oman seksuaalisuuden vapaata ja turvallista toteuttamista.	Seksuaalisuuden luonnollisuus	Seksuaalisuus voimavarana
Kulttuurierojen vaikutukset kasvatukseen. Uskonnon vaikutus seksuaalisuuteen. Suomalaisen ja somalialaisen kulttuurin vaikutus seksuaalisuuteen. Kulttuurin ja uskonnon rajan hämärtyminen.	Kulttuurin ja uskonnon sekoittuminen	Kulttuurien ja uskonnon vaikutus omaan seksuaalisuuteen

Paineet valtavirtakulttuurin suunnalta. Paineet oman yhteisön kulttuurin suunnalta.	Ympäröivistä kulttuureista tulevat paineet omaan seksuaalisuuteen liittyen	
Välillä suomalainen välillä somali. Kulttuurien välillä tasapainottelu.	Kokemus kahden kulttuurin välillä elämisestä	Ristiriidan ja kuulumattomuuden kokemus
Eteenpäin suuntaava asenne ja positiivisuus. Toiveet suomalaiselle ja omalle yhteisölle. Näkemykset uskonnosta yksilön valintana ja vapaus toteuttaa sitä omin ehdoin.	Toivon vahvistaminen	Usko tulevaisuuteen

Kohdensin analyysin aineiston niihin teemoihin, jotka liittyivät olennaisesti tutkimuskysymyksiini. Näin analysoin aineistosta osiot, jotka liittyvät haastattelukysymyksiin 3–6 (liite). Nostin analyysin kohteeksi myös yksittäisiä kohtia näiden kysymysten ulkopuolelta, mikäli ne täydensivät analyysiani ja tutkimuskysymysten tarkastelua. Esitän analyysini tulokset muodostamieni pääluokkien mukaan. Muodostamani pääluokat ovat: tarve muutokselle seksuaalikasvatuksessa, seksuaalisuus voimavarana, kulttuurien ja uskonnon vaikutus omaan seksuaalisuuteen, ristiriidan ja kuulumattomuuden kokemus sekä usko tulevaisuuteen. Esitän tulokseni pääluokkien mukaan siten, että jaan ne tulosluvussa tutkimuskysymysteni mukaan nimettyjen alalukujen alle. Kuviossa 1 havainnollistan, miten analyysin kautta muodostamani pääluokat vastaavat tutkimuskysymyksiini.

Kuvio 1. Tulosten vastaaminen tutkimuskysymyksiini.

7 TULOKSET

7.1 Seksuaalisuuden ja seksuaalisen hyvinvoinnin merkitykset

Tekemäni sisällönanalyysin pohjalta esitän, että haastatellut antavat seksuaalisuudelle ja seksuaaliselle hyvinvoinnille moninaisia, mutta pitkälti yhteneviä merkityksiä. Haastatellut kuvaavat seksuaalisuuden olevan tärkeä osa omaa elämää. Lisäksi he kertovat kokevansa seksuaalisuuden luonnollisena ja henkilökohtaisena asiana. Haastatellut esittävät seksuaalisuuden olevan myös laajemmin kokonaisvaltaista hyvinvointia tukeva tekijä.

Samaan aikaan kun haastatellut mieltävät seksuaalisuuden itselleen tärkeäksi ja luonnolliseksi asiaksi, kokevat he toisaaltaan seksuaalisuuden olevan oman yhteisön keskuudessa suurelta osin vaiettu aihe. Tähän puhumattomuuden kulttuuriin kytkeytyy monenlaista kipuilua ja muutostarvetta seksuaalikasvatuksen kontekstissa. Kipuilsta huolimatta seksuaalisuus ja seksuaalinen hyvinvointi näytetään myös voimavarana, jotka tukevat omannäköistä elämää ja hyvinvointia.

7.1.1 Tarve muutokselle seksuaalikasvatuksessa

Osa haastatelluista korostaa seksuaalisuuden olevan henkilökohtainen ja vahvasti yksityisyyteen kuuluva asia. Tällä viitataan muun muassa itsemääräämisoikeuteen esimerkiksi seksuaalisessa suuntautumisessa ja tällöin seksuaalisen suuntautumisen moninaisuus nähdään hyväksyttävänä asiana. Haastatelluista kaksi korostaa seksuaalisuuden tarkoittavan heille heteroutta, mutta samalla hekin korostavat sitä, että jokaisella yksilöllä on oikeus omaan kokemukseensa. Heistä toinen pohtii aihevalintani (seksuaalisuuden) olevan rohkea, sillä se on yhteisön kulttuurissa aihe, josta ei juurikaan puhuta:

H: Mitä seksuaalisuus sinulle henkilökohtaisesti merkitsee?

H5: Henkilökohtaisesti mulle seksuaalisuus merkitsee sitä, että se on jokaisen oma henkilökohtainen asia, johon periaatteessa kellään

muulla ei pitäisi olla mitään sanottavaa. Yksinkertaisesti sanottuna omalla kohdallani se on määritelty miehen ja naisen väliseksi. Meiän kulttuurissa siis, kun otit tämmöisen aiheen käsittelyyn, niin se on aika (-) ollaan aika vaarallisilla vesillä, sillä näistä ei niin sinänsä puhuta. Se on mun mielestä vaan semmonen asia minkä vaan ihmisen (--) niinku yksityinen aja.. tai siis miten ihminen näkee oman elämänsä ja kokee oman elämänsä, niin mitä se onkaan niin sen pitäis olla jokaiselle sen yksityinen alue.

Puhumattomuus ja aiheen tabunomaisuus kuuluvat jokaisen haastatellun puheessa. Somaliyhteisössä vallitseva puhumattomuuden kulttuuri johtaa haastateltujen mukaan siihen, että seksuaalisuuteen liittyvät asiat täytyy selvittää itse tai kavereiden kesken. Tässä korostuu vanhemmilta saatavan seksuaalikasvatuksen puute. Alla yksi haastatelluista pohtii sekä kulttuurin että uskonnon vaikuttavan puhumattomuuteen. Hänen mukaansa seksistä tai seksuaalisuudesta puhutaan varsinaisesti vasta naimisiin menon yhteydessä.

H1: No siis sitä [seksuaalisuutta] ei käsitellä, sitä ei tuoda mitenkään esille, et se on semmonen tabu, et tota sitä selvitetään ihan omin päin. Saatetaan puhua kavereiden kanssa, mut ei sitä niiku vanhemmilta kysellä, ainakaan meiän kulttuurissa ei hirveesti, ainakaan minun ikäiset ei kyselly vanhemmilta seksuaalisuudesta tai seksistä, et se on vaa et, menepä selvittämään itse ja that's it [heh].

H: Mikäköhän siinä on taustatekijänä, että miksi siitä ei kauheasti puhuta?

H1: Mä veikkaan, että siihen vaikuttaa kulttuuri, uskonto ja mitä mä nyt sanoisin et tota se on vaa semmonen tabu et sitä ei hirveästi mainosteta, et jokainen tietää et, sun lapsi tulee jossai vaiheessa harrastamaan seksiä et niinhän se on tullut maailmaan myöskin, mut se oletetaan niin, että seksiä harrastetaan tai seksistä puhutaan tai seksuaalisuudesta puhutaan kun sä meet naimisiin. Ennen sitä se on niiku, No Go.

Toisen haastateltavan kohdalla puutteellinen seksuaalikasvatus näkyi vaikeutena tunnistaa ja säädellä tunteitaan esimerkiksi ihastumistilanteissa. Hän kuvaili ihastumisen tunteen olleen itselleen vieras ja oppineensa vanhemmiltaan, että kaikki ihastumiseen, pussailuun ja rakastumiseen liittyvät asiat ovat kasvatuksen ja uskonnon mukaan kiellettyjä. Haastateltu kertoo päätyneensä lopulta kiusaamaan ihastuksensa kohdetta, sillä hän ei tiennyt, kuinka tunteen kanssa tulisi toimia:

H2: Ihastuminen ei ollut semmonen juttu, mihin mä oon ollu valmis (-) en oikeen ymmärtänyt miten sen tunteen vois niinku.. Miten voi avautuu siiheen tunteeseen, niin mun vastaus oli kiusata sitä henkilöä vaikka on ihastunut siihen ja sit loppujen lopuks se henkilö alkoi vähä inhoo mua, koska me ei olla kasvatettu niin, että ihastuminen ja rakkaus on hyvä juttu. Vanhemmat on kasvattanut mua niin, että kaikki ihastumiset, pussailu ja rakastumiset on kaikki niinku haram [haram: uskonnossa kieleettyä]. Aina kun mä tiesin, että oon ihastunut johonkin niin vastauksena oli vaa kiusata sitä henkilöä, niin että he lopulta inhosivat mua. Se oli mun vastaus.

Kyseinen henkilö esittääkin myöhemmin haastattelun aikana toiveen siitä, että ihastumisen tunteita ei tarvitsisi salailla ja toivoo, että niistä voisi puhua avoimesti perheen ja vanhempien kanssa. Toinen haastateltu puolestaan toivoo, että olisi saanut nuorempana tietoa myös seksiin liittyvistä riskeistä, kuten seksitaudeista tai ei-toivotuista raskauksista:

H1: Kaikki on selvitetty ite ja siinä olis voinut käydä tosi huonosti, et ois voinut tulla tauteja [seksitauteja], ois voinut tulla raskauksia kaikkee tällästä et tota se oli yks juttu minkä takia mä olisin toivonut, että nuorena mulle oltais annettu jonkinnäköistä seksuaali..valistusta, että mulle oltais kerrottu myös tota, et mitä siihen liittyy, ei kaikki oo iha ruusuilla tanssimista.

Tiedon tarpeen lisäksi haastatellut esittävät toiveen siitä, että omassa yhteisössä olisi avoimempaa keskustelua ja sallivampi näkökulma seksuaalisuuteen. Haastatelluista osa toivoi, ettei heitä tuomittaisi, vaikka he poikkeaisivat yhteisön perinteisistä normeista esimerkiksi oman seksuaalisen suuntautumisen tai joidenkin omaan toimintaan liittyvien seikkojen takia. Haastatelluista jokainen olisi toivonut saaneensa lapsena ja nuorena enemmän tietoa seksuaalisuudesta ja seksuaalisesta hyvinvoinnista. He tunnistavat seksuaalikasvatuksen tarpeen ja tärkeyden ja moni esittääkin oman sukupolvensa olevan muutoksen tekijöitä seksuaalikasvatuksen suhteen. Osa pohtii haluavansa tarjota omille mahdollisille lapsilleen parempaa seksuaalikasvatusta ja avoimempaa keskustelukulttuuria.

7.1.2 Seksuaalisuus voimavarana

Kaikki haastatellut ovat yhtä mieltä siitä, että seksuaalisuus on tärkeä ja luonnollinen osa hyvinvointia ja ihmisenä olemista. Seksuaalisuuden luonnollisuus liittyy siihen, että seksuaalisuus on osa identiteettiä ja itsensä toteuttamista. Haastatellut kokevat myös seksuaalisen hyvinvoinnin itselleen tärkeäksi asiaksi. Seksuaalinen hyvinvointi kytkeytyy haastateltujen puheessa seksuaalioikeuksiin, kuten oikeuteen toteuttaa omannäköistään seksuaalisuutta, oikeuteen suojella itseä ja oikeuteen näkyä ja päättää itse omasta seksuaalisuudesta. Haastatelluista useampi liittyy seksuaalisen hyvinvoinnin aluksi lähinnä seksitauteihin ja niiltä suojautumiseen sekä ei-toivottujen raskauksien ehkäisyyn. Tässä kontekstissa seksuaalinen hyvinvointi näyttää pitkälti sairauksien poissaolona. Eräs haastateltu pohtii seksuaalisen hyvinvoinnin, itsetuntemuksen, seksuaalisen toiminnan ja mielenterveyden yhteyttä seuraavasti:

H1: Minä oon ollut niin onnekas, että on ollut niin helppoa ja itsevarma, mut on sitten varmasti nuoria, jotka mieltii sitä, et tota ne ei tiedä et mikä heidän suuntautuminen on, mikä heidän tota suhde seksiin tai seksuaalisuuteen on, et minun kohdalla se ei oo aiheuttanut minkäänäköistä stressiä tai mitään mielenterveyksii (--) koska kuten kerroin niin heti alussa tiedettiin mihin ollaan suuntauduttu ja sit vaa lähettiin selvittää, että miten täs toimitaan [heh] et se ei aiheuttanut mulle minkäänäköistä onneks tota.. ehkä itseasias seksin suhteen on aiheuttanut paineita, ku ekan kerran harrasti seksiä nii ei tiennyt mitä tehdä, kukaan ei ollut puhumassa siitä, et joo on siinä tullut aikaisemmin, mut täs iäs ei enää oo onneks tullut minkäänäköisii komplikaatioita, ei minkäänäköisii mielenterveyteen tai mitään tota.. traumoja.

Pienen pohdinnan ja joissain tapauksissa esittämieni lisäkysymysten jälkeen haastatellut kuvailevat seksuaalista hyvinvointia laajemmin. Tällöin he liittävät sen muun muassa parisuhteen hyvinvointiin ja yhteyteen kumppanin kanssa, läheisyyden tarpeeseen, itsetuntemukseen, kehon ja mielen hyvinvointiin, vapautteen toteuttaa omaa seksuaalisuuttaan, seksuaaliseen suuntautumiseen sekä erilaisuuden hyväksymiseen. Seksuaalinen hyvinvointi näyttää näin ollen voimavarana, jolla on tärkeä merkitys niin fyysiselle, psyykkiselle kuin sosiaalisellekin hyvinvoinnille.

H5: Lähtökohtaisesti enemmistö ihmisistä niin kuin tarvitsee sitä seksuaalisuutta ja sit niinku ja toteuttaa sitä siinä omassa elämässään ihan varmasti ja se on osa tervettä niinku semmosta hyvää mielen-terveyttä, että jokainen kokee ensinnäkin itsensä seksuaaliseksi olenoksi ja sitten pystyy toteuttaa sitä. (--) Se ei ehkä ole pelkästään seksi, vaan myös läheisyys kuuluu siihen ja se on itseasiassa aika iso osa sitä, koska..läheisyyden saavuttaminen voi myös olla monimutkaista, sillä se vaatii, että sulla on toinen ihminen siinä, jonka kanssa sulla on sitä läheisyyttä ja sitten että se toinen kokee myös tarvetta, koska läheisyyden kokemus on aika yksilöllinen. Joku voi kokea, että tarvii enemmän läheisyyttä kuin seksiä tai sitten toiste päin, tarvitsee enemmän seksiä kuin läheisyyttä. Se vaatii sen, että siellä on se toinen henkilö, joka vastavuoroisesti antaa sitä läheisyyttä. Seksi on vain yksi osa sitä kokonaisuutta.

7.2 Kokemukset kulttuurien ja uskonnon vaikutuksesta seksuaalisuuteen

Analyysini perusteella sekä suomalaisella että somalialaisella kulttuurilla on ollut merkittävä vaikutus haastateltujen seksuaalisuuteen. Suomalaisen valtakulttuurin ja somalikulttuurin vaikutukset seksuaalisuuteen ovat monilta osin vastakkaisia. Haastatellut kuvailevat molemmista kulttuureista tulleen paineita omaan seksuaalisuuteen liittyen. Näiden keskenään monin tavoin vastakkaisten kulttuurien välillä elämisen koetaan aiheuttaneen ristiriidan ja kuulumattomuuden kokemusta. Ristiriidan ja kuulumattomuuden kokemuksella on monenlaisia vaikutuksia omalle seksuaalisuudelle.

Myös uskonnolla kuvataan olleen vaikutusta omaan seksuaalisuuteen. Lisäksi uskonnon ja kulttuurin koetaan sekoittuvan herkästi keskenään, jolloin niiden vaikutuksia on vaikea erottaa. Haastateltujen mukaan uskontoa tulkitaan usein kulttuurista käsin, mikä niin ikään haastaa uskonnon ja kulttuurin vaikutusten erottamista toisistaan. Haasteiden, paineiden ja ristiriidan sekä kuulumattomuuden kokemusten ohella haastatellut kuvaavat molempien kulttuurien ja uskontojen vaikuttavan omaan seksuaalisuuteen myös myönteisesti.

7.2.1 Kulttuurien ja uskonnon vaikutus omaan seksuaalisuuteen

Kulttuurien ja uskonnon vaikutukset ilmenevät haasteltujen mukaan erityisesti kasvatuksen kautta. Somalialainen kulttuuri opitaan kotoa ja se saattaa olla monesti jollain tavalla ristiriidassa suomalaisen kulttuurin tapojen kanssa, joita opitaan ja omaksutaan vastaavasti koulusta sekä vertaisilta. Haastateltujen puheessa toistuu näkemys siitä, että suomalaisen kulttuurin vaikutuspiirissä kasvaneilla nuorilla on enemmän vapautta kokeilla asioita. Vastaavasti somalikulttuurin kautta harjoitetun islaminuskon vaikutuspiirissä kasvamisen koetaan kaventavan vapautta ja rajoittavan toimintaa. Yksi haastateltu pohtii ympäröivien kulttuurien ja niistä kumpuavien kasvatuserojen vaikutusta omiin kokemuksiin ja ystävyys-suhteisiin seuraavanlaisesti:

H: Miten ympäröivät kulttuurit vaikuttavat seksuaalisuuteesi ja miten se näyttäytyy?

H2: Se vaikuttaa aika paljon, vanhemmat on kasvattanu mua eri tavalla ja nää on hyvii kavereita niinku (--) kavereita, kenen kanssa mä oon kasvanut koko ikäni ja mä katon miten heitä on kasvatettu ja sitku meistä tulee teinejä niin mä on nähnyt miten heistä tulee ihan eri (--) niillä on mun silmän mukaan enemmän vapautta, kun taas mun perheessä oli enemmän tommosta ahdis.. se tuntui sillei vähän niinku häkki, että näkee kuinka kaikki muut kaverit on ihan vapaana ja mä oon niinku yhes häkissä ja mä en pääse niinku olla heijän kaa paljon tekemisissä. Kyl se on vähän niinku pilannut aika paljon suhteita ja sitten jotkut oli parhaita kavereita ja parhaista kavereista he muuttuivat joiksikin tutuiksi. Ajan myötä me ei oltu enää kauheesti tekemisissä, koska oli paljon rajoituksii mun uskonnosta ja heillä oli paljon enemmän vapautta, mun silmän mukaan.

Ystävyys-suhteet voivat hänen mukaansa siis muuttua etäisemmiksi tai katketa kokonaan sen vuoksi, että kasvatustaustat eivät mahdollista samanlaisia asioita ja näin ollen yhteistä tekemistä. Hän jatkaa kuvailemalla paineita, joita on kokenut erityisesti suomalaista kulttuuria edustavien ystävien suunnalta. Haastateltu kertoo yrittäneensä vastata paineisiin muistuttamalla kavereita taustastaan:

H2: Joskus ne vähän niiku houkutteli mut sinne ja sit mulle tuli just tommonen paine.. siitä paineesta mä aina vaihoin juttuu sillei et haha mä oon muslimi, että kaikki noi jutut on haram [haram: uskonnossa kiellettyä].

Kulttuurierojen yhteensovittamisen haasteen kuvaillaan nousevan esiin ensi kertaa murrosiän myötä, jolloin myös ymmärrys ympäröivistä kulttuureista kasvaa. Monelle uskonto oli vielä varhaisella iällä abstrakti käsite ja se nähtiin vanhempien perintönä. Useampi haastateltava kuvailee siirtymää lapsuudesta nuoruuteen haastavaksi liittyen vanhempien kasvatustapaan ja yhteisön odotuksiin. He kuvailevat vanhempien odottavan nuorelta yhteisön arvojen ja normien mukaista käytöstä. Yhteisöön kuuluminen ja sen arvojen mukaisesti eläminen koettiin kuitenkin myös tärkeäksi. Yksi haastatelluista kuvailee reflektoineensa uskontoa ja sen harjoittamista ensi kertaa murrosiässä, jolloin hän esittää oman tahdon ja motivaation muodostuneen.

H2: Aluksi se [uskonnon harjoittaminen] oli vanhemmilta tullutta, tehtiin koska vanhemmat pakotti.. sitten ajan mukaan siitä on tullut vähän tärkeempi juttu ja ollaan seurattu tarkemmin oman tahdon mukaan, että ajan mukaan ku ollaan kasvettu ja ollaan itse mietitty onks tää mun uskonto ja ihan niinku sisältä katottuna ollaan seurattu (-) ajan mukaan ollaan itse niinku oman tahdon mukaan seurattu uskontoa.

Somalialaisen kulttuurin koetaan rajoittavan seksuaalisuudesta puhumista ja oman seksuaalisuuden toteuttamista. Rajoittavuuden kokemus liittyy ennen kaikkea uskonnon ja yhteisön sääntöihin. Seuraavassa sitaatissa korostuu ristiriitaisiin, että henkilökohtaisesti seksuaalisuus näyttäytyy yksinkertaisena ja henkilökohtaisena asiana, mutta uskonnon ja kulttuurin kontekstissa asia mutkistuu, sillä mukaan astuvat säännöt, joiden mukaan hänet on kasvatettu.

Sitaatin perusteella voisi ajatella, että haastateltu kokee yksilön seksuaalisen itsemääräämisoikeuden ylittävän vanhempien mielipiteiden merkityksen.

H2: Seksuaalisuus on mulle ihan simppele juttu, että ihmiset tietää mistä he tykkäävät ja niinku seuraa niiden omaa mielipidettä, että mistä he tykkäävät miehistä tai naisista ja loppujen lopuks ei mitenkään liity kenenkää muihin, jopa vanhemmatkin pitää loppujen lopuks tietää, että lapsi on oma ihminen. Ja sitten, jos lisätään uskonto siihen, niin se on vähä vaikeeta siinä, koska kasvanut tollai että ei saa koskee kehenkään tyttöön, ellei oo mennyt naimisiin.

Aineistossa mielenkiintoista on myös uskonnon ja kulttuurien välinen suhde. Kaikki haastatellut kokivat ainakin paikoin uskonnon ja kulttuurin välisen rajan

hämäräksi. Haastateltujen on ajoittain ollut vaikea tietää, onko jokin seksuaalisuuteen liittyvä asia, esimerkiksi kielto tai sääntö johtunut uskonnosta vai kulttuurisesta tulkinnasta. Haastatelluista yksi pohtii somalikulttuurin ja islamin eroja ja kokee, että uskonnon mukaan kaikista asioista tulisi pystyä puhumaan:

H1: Valitettavasti moni asia mitä me [somalit] tehdään ei vastaa islamin oppeja (--). Varsinkin somalikulttuurissa me tehdään asioita toisin, vaikka ne olisi normaaleja islamin uskonnossa. Islamin uskonnossa kaikesta pitää puhua oli se väärin tai ei. Mä tykkäsin nuorempana kysyä et miksi näin ja miksi noi ja mulle aina sanottiin et hei palataan tohon asiaan toinen kerta.

Yksi haastateltu esittää seksuaalisuuden olevan somalikulttuurissa salattu aihe ja pohtii normista poikkeamisen ja aiheesta puhumisen aiheuttavan häpeää ja tyhmäksi leimaantumista. Puhumattomuus vaikuttaa siihen, että asioista on otettava selvää itsenäisesti. Asioiden selvittäminen omatoimisesti näkyy aineistossa monin paikoin ja kuvastaa seksuaalikasvatuksen puutteellisuutta, jota käsitelin hieman ylempänä. Somalialaisen kulttuurin rinnalla suomalainen kulttuuri näyttäytyy avoimena:

H4: Seksuaalisuus on Suomessa avoimempaa, kun taas omassa kulttuurissani se on salaisuus. Siitä puhumiseen liittyy häpeä. Koska et voi puhua kenenkään kanssa ja jos yrität niin pelkää, että siitä kerrotaan muualle että ”hyi hän puhuu seksuaalista ja että hän on tyhmä ihminen”. (--). Pitää olla fiksu ihminen ja pitää keksiä kaikki omasta päästä, mutta Suomessa voi keskustella vapaasti ja kysellä neuvoa, se on enemmän avoimempaa.

Kulttuurierojen yhteensovittamisen haasteista ja molemmista suunnista tulevista paineista huolimatta sekä suomalaisen että somalialaisen ja/tai islamilaisen kulttuurin nähdään kuitenkin tuovan omaan seksuaalisuuteen myös jotain hyvää ja tärkeää. Yksi haastateltu kokee uskonnon olleen omassa nuoruudessaan tärkeä ja suojaava tekijä:

H2: Silloin kun murrosikä tuli niin katottiin maailmaa vähän eri tavalla ja pojista tuli vähä erilaisia ja tyttöjä katottiin vähä eri tavalla, niin jos ei olisi uskontoa niin oltais menty vähä väärään suuntaan.

Somalialaisen ja islamilaisen kulttuurin nähdään muuttuvan uusien sukupolvien mukana ja haastatellut näkevät mahdolliseksi sen, että uudet sukupolvet tuovat yhteisön kulttuuriin uudenlaista joustavuutta uskonnon harjoittamisen suhteen. Haastatteluissa korostuukin kokonaisuudessaan se, että uskoa voi toteuttaa yksilöllisin tavoin, kuten haastateltu seuraavassa sitaatissa esittää:

H5: Voisin jopa sanoa, että on erilaisia tapoja olla muslimi. Mä omissa ajatuksissani koen, että jokainen saa olla mitä on ihan miten halua olla ja määrittää ite miten toteuttaa omaa uskontoa ja jos joku esim ei rukoile se on oma asia ja jos joku taas rukoilee se on sen oma asia.

Suomalaisen kulttuurin kerrotaan mahdollistaneen omalle seksuaalisuudelle erilaista liikkumatilaa ja vapautta, esimerkiksi seksuaalisen suuntautumisen suhteen. Suomalaisen kulttuurin vaikutuksen todetaan välittyneen ennen kaikkea suomalaisten ystävien sekä populaarikulttuurin, kuten musiikin, elokuvien tai tv-sarjojen kautta. Osa haastatelluista korostaa myös koulun seksuaalikasvatuksen vaikutusta, siinä missä osa pitää koulun tarjoamaa seksuaalikasvatusta melko suppeana. Myös suomalaisen kulttuurin keskustelulle ja kysymyksille avointa kulttuuria korostetaan seksuaalisuuden ja seksuaalisen hyvinvoinnin kannalta merkitykselliseksi:

H4: Mä oon oppinut enemmän suomalaisesta kulttuurista kuin omasta (-) Olen saanut enemmän seksuaalitietoa, nyt mulla on tarpeeksi tietoa elämään, että mitä pitää tehdä, mitkä oikeudet [seksuaalioikeudet] mulle kuuluu.

7.2.2 Ristiriidan ja kuulumattomuuden kokemus

Läpi aineiston ja jokaisen haastatellun kohdalla toistuu kokemus siitä, että kahden keskenään monin tavoin erilaisen kulttuurin (suomalaisen sekä somalialaisen ja/tai islamilaisen) keskellä elämiseen ja niiden yhteen sovittamiseen liittyy erinäisiä haasteita. Haasteet synnyttävät haastatelluissa ristiriidan tunnetta ja kuulumattomuuden kokemusta. Yksi haastateltava pohtii, että suomalaisessa yhteiskunnassa on vasta ryhdytty heräämään siihen, että kahden kulttuurin välissä elävät henkilöt kokevat tavallista enemmän ulkopuolista painetta olla ja elää

tavalla, mikä tyydyttäisi kaikkia osapuolia. Ristiriidan kokemus liittyy hänen mukaansa siihen, että ei koe omaksuneensa kumpaakaan kulttuuria täysin omakseen. Tällöin kahden keskenään osin ristiriitaisen kulttuurin välillä eläminen on johtanut oman identiteetin kyseenalaistamiseen ja sen pohtimiseen, kuka ja mitä todellisuudessa kokee olevansa.

Haastatellut näkevät kulttuurien välisten erojen, kuten suomalaiselle yksilökeskeiselle kulttuurille ominaisen vapauden ja oman yhteisön yhteisölliselle kulttuurille ominaisen puhumattomuuden ja rajoittavuuden vaikuttavan ristiriitaisesti myös omaan seksuaalisuuteen ja sen toteuttamiseen erityisesti nuoruudessa. Useampi haastateltu kuvailee suomalaisesta kulttuurista tulleen paineita harrastaa seksiä jo varhain nuoruudessa samalla kun omasta yhteisöstä on tullut vastakkaista painetta. Yksi haastatelluista kuvailee paineita houkutuksina ja asioina, joita suomalaiset kaverit tekevät ja joita itsekin on halunnut kokeilla. Näitä ovat esimerkiksi juhliminen, päihteiden kokeileminen ja seksin harrastaminen. Näiden asioiden toteuttaminen aiheuttaa hänessä kuitenkin häpeän tunnetta ja pitää yllä haitallista kierrettä.

H2: On aika paljon juttuja, mitä uskonto estää, mutta haluaisin tehdä esim. käydä jossain bileissä, olla vähä kännissä, käyttää jotain aineita, harrastaa seksiä tai olla tyttöjen kaa ja tommosta, paljon juttuja mitä haluaisin tehdä ja sit loppujen lopuks oon jopa tehnyt pari kertaa tolleen, että se on ollu se iso tärkein juttu miksi on vaikeeta elää niiku islamiuskontoisena ja somalikulttuurisena ihmisenä täällä Suomessa (-) Yksi tärkeä juttu suomalaisessa kulttuurissa on olla vähä kännissä, käydä saunomassa ja tommosta ja se on vähän niiku..se näyttää joltain mitä olis ollut tosi kiva tehdä tai mikä houkuttelee mua melkee joka kerta, joskus jopa aina yritin tehdä ja joskus jopa tein ja loppujen lopuks se on vaa niiku.. se on vaa tämmönen.. cycle englanniksi.

Haastateltu pohtii, että kierteen katkaisemisessa auttaisi se, jos asiasta voisi puhua vanhemmille ja perheelle. Samalla hän kuitenkin pelkää totuuden johtavan siihen, että perhe hylkäisi hänet. Toive siitä, että perheelle voisi puhua houkutuksista ja omista kokemuksista kuvastaa tarvetta ja toivetta muutokselle seksuaalikasvatuksen suhteen, jota käsittelin hieman aiemmin tässä luvussa.

H2: (--) Kierre.. niinku houkuttelee, teen, tuntuu häpee, lopetan sen ja sit taas houkuttelee, teen ja se vaa jatkuu tollai koko ajan, että.. et se on se tärkein juttu, jos vaan avautuu mikä on houkutellut ja mitä on tehnyt, eikä enää vaan valehtelee, niin se lopettaa sen, mut sitten niinku pelko siitä, jos vanhemmat ja perhe tietää mitä on tehty niin haluaks ne mua enää?

Haastatellut tuovat puheessaan esiin myös kuulumattomuuden kokemusta ja kokemusta siitä, että oma käsitys itsestä ei vastaa kummankaan kulttuurin oletuksia tai odotuksia. Haastatelluista kaksi puhui väliinputoajan kokemuksesta liittyen suomalaisen kulttuurin ja oman yhteisön kulttuurin välillä tasapainottelemiseen. Toinen heistä kuvasi kokemustaan myös eksistentiaalisena kriisinä:

H3: Yläasteen aika oli just semmonen, että kotona esimerkiksi sai hyvin semmosen tiukan tämmösen uskonnollisen kasvatuksen ja sit koulussa puhuttiin enemmän individualismista ja omista tunteista ja kuinka pitäis hyväksyä (-) siinä oli ristiriitoja ja sit piti jotenkin koko ajan.. miten mä sanoisin, semmoinen eksistentiaalinen kriisi. (-) Tuntuu jotenkin, että ei kuulu mihinkään ja tiedätkö semmonen niinku väliinputoaja.

H: Miten itse ajattelet, onko suomalainen yhteiskunta ja oma yhteisösi kumpikaan tietoisia tällaisesta väliinputoajien ilmiöstä?

H3: Ei, koska kumpikin puoli työntää niitä omia arvojaan ja maailmankäsityksiä.

Hänen mukaansa tällaista väliinputoajien ilmiötä ei tunnisteta kummankaan kulttuurin suunnalta vaan molemmista työnnetään omaa arvopohjaa ja maailmankuvaa. Haastateltu kertoo myös kokemuksistaan valtavirtakulttuurin suunnalta tulevista muslimeihin kohdistuvista ennakkoluuloista sekä oman yhteisön suunnalta tulevista normatiivisista odotuksista.

H3: Mä oon yrittänyt jotenkin kohdata niitä ennakkoluuloja ja mitä siihen kuuluu yleensä. Selvitä omalla keinoilla. (--) Tuntuu että ihmiset ei tiedä ja sen takii he olettaa. Ja sit semmosen epä tietoisuuteen liittyvä pelkoa, olen kohdannut. Että täytyy joka kerta selittää itensä, että meitäkin on monenlaista ja että kaikki ei ole yhtä ja sama vaikka tuleekin siitä kulttuurista tai taustoista.

Hän esittää ennakkoluulojen liittyvän tiedon puutteeseen ja pelkoon sekä virheelliseen ajatukseen siitä, että somalikulttuurin edustajat olisivat keskenään

samanlaisia. Hänen (H3) mukaansa somali- ja muslimiyhteisön sisällä vallitsee niin ikään yhtäläisyyden odotus: *“Se on hyvin tarkkaa semmonen koodisto, miten siinä ollaan, että jos vähänkin oot poikkeava niin sut sitten syrjitään ulos päin ryhmästä.”* Hän kokee kulttuurisen koodiston määrittävän ennen kaikkea julkista ja sosiaalista olemista. Haastateltu pohtii myös kulttuuristen normien ja yhteisön paineen vaikutusta omaan seksuaalisuuteensa ja esittää oman yhteisön suunnalta tulleen painetta omaan seksuaaliseen suuntautumiseen liittyen.

H: Miten sä koet oletko kokenut painetta jommalta kummalta puolelta [kulttuurit]?

H3: Omasta kulttuurista joo.

H: Mihin se on liittynyt?

H3: Siihen seksuaalisuuntautumiseen.. onko se oikein, Mä oon joskus käynyt moskeijassa, jossa mä en nykyään en enää käy liittyen tähän teemaan [seksuaalinen suuntautuminen] ja sit niiku ihmissuhteitakin on katkennut poikki juuri sen takia, että se sun oma seksuaalisuus ei oo niiku hyväksyttävää ja mä oon hyvin avoin ollut siitä.

Kyseisen haastatellun ohella lähes jokainen haastateltu nostaa esiin seksuaalisen suuntautumisen teeman ja näkemyksen siitä, että erilaiset seksuaaliset suuntautumisasetukset ovat hyväksyttäviä. Samalla he korostavat monin paikoin kulttuurin vaikutusta siihen, miten esimerkiksi homoutta tulkitaan somali- ja muslimiyhteisössä usein kielteisesti. Näin tehdään eroa kulttuurin ja uskonnon välille: uskonto itsessään ei ole ongelma, vaan ongelmia syntyy, kun uskontoa tulkitaan kulttuurisesta kehyksestä. Yksi haastatelluista pohtii asiaa näin:

H4: Se on vaikeaa, sillä muslimi-ihmiset ja kulttuuri on tosi eri. Ihmiset ei aina harjoita uskontoa sellaisenaan, vaan siinä on kulttuuri mukana. (--) Mutta ongelma on kulttuurit, ne ei halua levittää, että asia leviää. Esimerkiksi jos tulet homoksi, perhe ei hyväksy, koska ne pelkäävät että toiset perheet puhuvat. Näen että ongelma on enemmän kulttuurissa, kuin uskonnossa.

Ristiriidan kokemusta haastatelluissa herättää myös somaliyhteisölle ja islamin uskonnolle yleinen näkemys siitä, että seksi kuuluu avioliittoon miehen ja naisen välille. Haastatellut kuvaavat omaa kokemustaan siitä, että yhteisön keskuudessa seksuaalisuus kokonaisuudessaan näyttää kuuluvan vasta aikuisuuteen ja

sielläkin rajatusti avioliittoon. Haastatellut kuitenkin haastavat tätä näkemystä ja esittävät seksuaalisuuden olevan luonnollinen ja tärkeä osa elämää ja kokonaisvaltaista hyvinvointia. Yksi haastateltu myös haastaa suoraan uskonnon näkemystä esiaviollisesta seksistä ja pohtii esiaviollisen seksin kiellon olevan vanhentunut ja nykyajassa toimimaton käsite. Hän kokee myös järjestetyt avioliitot jääneenä vanhempiansa sukupolvelta, eikä näe järjestelyn olevan toivottua enää nuoremman sukupolven keskuudessa.

H1: Esimerkiksi yks iso juttu mikä on tota meillä päin uskonnossa on esiaviollinen seksi tai homous, ja jos puhutaan ensin vaikka esiaviollisesta seksistä niin minun mielestä se on tota [pohdintaa] se on vähän vanhentunut käsite ja muutenkin parisuhde.. puhutaan vaikka parisuhteesta, parisuhteet eli tota meillä päin mennään naimisiin niin et sä et oo nähnyt välttämättä sun kumppania, se ei toimi niin. Totta kai sun täytyy tutustua sun tulevaan mieheen, vaimoon, mut meillä päin esimerkiksi, jos sä sanot et ”hei mä meen treffeille” nii sekin on jo [heh] sekin on jo niiku todella iso juttu, et ”eee eei et sä voi mennä treffeille, et ei näin meillä päin”. Miten sä voit sitten tutustua siihen kumppaniisi ja unohda seksuaalisuus, jos sä et voi edes puhua sille, sä et voi käydä treffeillä [heh]. Et tota..

7.2.3 Usko tulevaisuuteen

Haastateltujen keskuudessa vallitsee yhtenäinen näkemys ja toiveikkuus siitä, että suomalaisen somaliyhteisön kulttuuri seksuaalisuuden suhteen on hiljalleen muuttumassa. Yksi haastateltavissa (H1) kuvailee nuoruudessa sekä kotoa että koulusta saamaansa seksuaalikasvatusta vaillinaiseksi. Näin ollen sekä epävirallinen että virallinen seksuaalikasvatus on näyttäytynyt puutteellisena. Hän tuo esille erityisesti puutteellisen seksuaalikasvatuksen riskitekijöitä nuoren seksuaaliterveyteen seuraavasti: *”Mulle olis voinut käydä tosi huonosti (--)* olis voinut tulla *sukupuolitauteja tai saada ihmisiä raskaaksi”*. Samalla hän korostaa, että ei tunne katkeruutta, sillä ymmärtää sen aikainen seksuaalikasvatus tapahtuneen tuon ajan ehdoilla: *”Mä myös ymmärrän sen, et se ei ollut sen aikaista, et sillo toimittiin näin, et en mä mitenkään katkera ole, mä selvisin siitä”*.

Useammissa haastateltavien vastauksissa kuvailtiin Suomessa syntyneiden tai varttuneiden somalinuorten osuuden olleen kasvussa jo pitkään yhteisön sisällä.

Samalla haastateltavien mukaan sekä uuden somalinuorten että heidän oman sukupolvensa asenteissansa on ollut havaittavissa muutosta ja rohkeutta kyseenalaistaa yhteisön perinteisiä normeja. Erityisesti seksuaalikasvatuksesta moni haastateltava toivoisi lisää keskustelua uuden sukupolven myötä. Muutama haastateltu esittääkin, että haluaa itse olla luomassa muutosta. Tähän liittyen yksi haastateltu pohtii aikovansa ottaa seksuaalisuuden puheeksi omien mahdollisten lastensa kanssa ja miettii, että matkaa on vielä edessä, mutta myönteinen muutos on alkanut:

H: Koetko kaivanneesi nuorempana lisää tietoa seksuaalisuudesta?

H1: Ehdottomasti (--) Mä nyt mietin et jos mä saan ite lapsia niin miten mä toimisin. Ajattelen et ku mulla on nuori mies tai nuori tyttö, niin kyl mä ajattelin ottaa asian puheeks (--) Kyl mä oisin toivonut et mullekin oltais kerrottu asioista.

H: Näetkö asetelmien muuttuneen tämän päivän seksuaalikasvatuksessa yhteisön sisällä?

H1: Kyl mä luulen, jos meidän vanhempien asenne oli nollatoleranssi, niin saattaa olla, että nuori mies tai nuori nainen, joka on tullut vanhemmaksi kertoo 50 prosenttia, mikä on niinku jo todella kehitystä. Ei me niinku olla siellä missä pitäis olla, mut kyl mä veikkaan, että on pakko olla jonkinäköistä muutosta tapahtunut.

Haastateltujen mukaan nuoremman sukupolven myötä yhteisöllisen kulttuurin asenteissakin on huomattavissa enemmän joustavuutta. Joustavuus kulttuurissa tuo mukanaan sallivuutta, mikä vähentää kollektiiviselle kulttuurille ominaisen tiukan normiston vaikutusta ja sen myötä toisten tuomitsemista.

H: Näetkö uskonnon harjoittamisen joustavuudessa ja moninaisuudessa hyviä puolia?

H5: Hyviä puolia siinä on ensinnäkin, että ihmiset kokee ehkä vähemmän tarvetta puuttua jonkun toisen yksityiselämään, mitä tapahtuu aika paljon, koska meillä on kollektiivinen ymmärrys siitä miten meidän uskontoa pitää toutettaa, niin se joustavuus salli sen, että jos joku nyt sattumoisin ei esimerkiksi viittä kertaa päivässä rukoile niin sitä ei nähtäis niin negatiivisena asiana, vaan se on hänen niinkun.. hänen henkilökohtainen tapansa harjoittaa sitä [uskontoa]. Vähentäisi ehkä tuomitsemista, mikä on sinänsä hyvä asia, koska mun mielestä meidän kulttuurissa puututaan aika paljon muitten asioihin.

8 POHDINTA

8.1 Pohdinta tutkimuksen tuloksista

Tutkimukseni tarkoituksena oli tuottaa uutta tietoa Suomessa elävien somali- ja muslimitaustaisten miesten ajatuksista ja kokemuksista seksuaalisuuteen ja seksuaaliseen hyvinvointiin liittyen. Näin pyrkimyksenä oli osaltani täyttää tutkimusaukkoa, joka maahanmuuttaja- ja muslimitaustaisten miesten seksuaalisuuteen liittyvästä tutkimuksesta Suomessa on. Ensimmäinen tutkimuskysymykseni liittyikin tähän tarkoitukseen: Millaisia merkityksiä somali- ja muslimitaustaiset miehet antavat seksuaalisuudelle ja seksuaaliselle hyvinvoinnille? Tutkimukseni tarkoituksena oli selvittää myös somali- ja muslimitaustaisten miesten etnisen alkuperän, kulttuuritaustan sekä uskonnon tai vakaumuksen ja seksuaalisuuden välistä suhdetta. Toinen tutkimuskysymykseni oli: Millaisia kokemuksia somali- ja muslimitaustaisilla miehillä on kulttuurin ja uskonnon vaikutuksista omaan seksuaalisuuteen?

Tutkimukseni perusteella seksuaalisuus näyttäytyy haastattelemilleni somali- ja muslimitaustaisille miehille tärkeänä ja luonnollisena asiana, ja he antavat sille keskenään pitkälti yhtäläisiä merkityksiä. He kokevat seksuaalisuuden myös voimavarana, joka tukee fyysistä, psyykkistä sekä sosiaalista hyvinvointia. Seksuaalinen hyvinvointi kytkeytyy muun muassa seksitautien poissaoloon, itsemääräämisoikeuteen suhteessa omaan seksuaalisuuteen ja sen toteuttamiseen sekä läheisyyden ja yhteyden kokemukseen parisuhteessa. Tutkimukseni perusteella ilmenee myös, että seksuaalikasvatuksella on merkittävä rooli yksilöiden seksuaaliselle hyvinvoinnille. Haastatellut esittävätkin muutostarpeita ja toiveita sen suhteen, että yhteisön sisällä pystyttäisiin puhumaan avoimemmin seksuaalisuudesta. Haastatellut ovat yksimielisiä siitä, että olisivat kaivanneet nuorempina enemmän tietoa seksuaalisuudesta. He kertovat saaneensa tietoa lähinnä kavereilta, populaarikulttuurista sekä koulusta, joskin moni koki koulun seksuaalikasvatuksen olleen puutteellista. Vanhemmilta haastatellut eivät kokeneet saaneensa tarvitsemaansa tietoa seksuaalisuudesta.

Tutkimukseni perusteella sekä suomalaisella että somalialaisella kulttuurilla on ollut merkittävä vaikutus haastateltujen seksuaalisuuteen. Näiden kulttuurien vaikutukset ovat olleet osin vastakkaisia toisiinsa nähden, mikä on aiheuttanut haastatelluille erilaisia ristiriidan kokemuksia. Haastatellut kokevat molemmista kulttuureista tulleen erilaisia paineita liittyen seksuaalisuuteen. Näihin kytkeytyy kokemus erilaisten odotusten välillä tasapainottelusta, mikä puolestaan saattaa johtaa kuulumattomuuden kokemukseen. Myös uskonnolla on ollut vaikutusta haastateltujen seksuaalisuuteen. Uskonnon ja kulttuurin kuvaillaan sekoittuvan herkästi toisiinsa, jolloin niiden vaikutuksia on vaikea erottaa toisistaan. Haastatellut huomauttavatkin, että uskontoa saatetaan myös tulkita kulttuurista käsin, jolloin yksilön toimintaan vaikuttaa ennen kaikkea kulttuuri sekä siihen liittyvät arvot ja normit.

Tämä tulos kytkeytyy Hämeen-Anttilan (2015) näkemykseen siitä, että erilaiset etniskulttuuriset tekijät, suhtautuminen uskontoon sekä uskonnolliset suunnat vaikuttavat siihen, miten muslimit tulkitsevat uskontoaan. Kulttuuriin liittyvät tavat säätelevät monesti uskonnon tulkintaa silloinkin, kun uskova itse ei tiedosta kulttuurisen taustansa vaikuttavan ajatteluunsa (Hämeen-Anttila, 2015, s. 19–20). Näin ollen on mahdollista, että haastatellut puhuvat ajoittain uskonnon vaikutuksista, vaikka vaikutukset selittyisivät todellisuudessa kulttuurilla ja kulttuurisilla tulkinoilla omasta uskonnosta.

Haastattelemiini henkilöt olivat iältään 21–37-vuotiaita ja suurin osa heistä on varttunut Suomessa lapsesta lähtien. Heidän voidaan siis olettaa tuntevan hyvin suomalaista kulttuuria, sen tapoja ja perinteitä sekä arvoja. Yksi haastatelluista mainitsikin kokevansa itsensä osin suomalaiseksi ja osin somaliksi. Samalla he kuitenkin mainitsivat kohdanneensa myös erilaisia ennakkoluuloja uskontoonsa ja etniseen taustaansa liittyen. Tämä heijastaa Pauhan ja Konttorin (2022, s. 11–12) esittämää uskonnollistamisen ilmiötä, jossa muslimitaustaisten henkilöiden toimintaa selitetään yksinomaan uskonnon perusteella. Tällöin muut toimintaan vaikuttavat tekijät, kuten kulttuuri tai yksilön arvot jäävät sivuun. Näin muslimitaustaisen yksilön identiteettiä ja tekoja tulkitaan ennen kaikkea oletetun uskonnollisuuden perusteella riippumatta siitä, mihin henkilö itse ensisijaisesti identifioituu. Uskonnollistaminen häivyttää muslimien välisiä eroja, jolloin yksilöiden

väliset erot uskonnollisuuden tasossa ja uskonharjoittamisen tavoissa jäävät huomiotta. Uskonnollistamisen kautta muslimeista muodostuukin yhtenäinen ja vieras ryhmä, eikä heitä näin ollen välttämättä tunnisteta ja tunnusteta suomalaisiksi tai suomalaisen yhteiskunnan täysivaltaisiksi jäseniksi. Tällaisilla toiseuttamisen kokemuksilla saattaa olla kauaskantoisia seurauksia yksilön hyvinvoinnille ja identiteetille. Osa haastatelluista pohtikin kokeneensa tai kokevansa tietynlaista kriisiä oman identiteettinsä suhteen. Uskonnollistamisen ja toiseuttamisen käsitteet auttavatkin ymmärtämään haastattelemieni henkilöiden kuulumattomuuden kokemusta.

Haastattelemieni henkilöiden ikäjakauma edustaa melko hyvin suomalaisen somaliyhteisön nuorta ikärakennetta. Suomessa elävistä somaleista vuonna 2020 jopa 70 prosenttia oli alle 30-vuotiaita. Suomensomaleista 40 prosenttia on syntynyt täällä. (Al-Sharmani & Mustasaari, 2022, s. 49.) Yhteisön ikäjakauman mukaan tulevaisuudessa yhä useampi somalitaustainen henkilö on syntynyt Suomessa ja saattaa kokea itsensä tätä kautta aiempia sukupolvia enemmän suomalaiseksi. Suomessa varttuneiden ja syntyneiden henkilöiden myötä somaliyhteisön kulttuuri on alttiina muutokselle ja moninaisuudelle. Tämä ilmenee tutkimuksessani siten, että haastattelemanani henkilöt korostivat uusien sukupolvien merkitystä seksuaalikasvatuksen muutokselle. He pohtivat haluavansa toimia toisin mahdollisten omien lastensa kohdalla ja käsitellä seksuaalisuutta avoimemmin. Kulttuurin muutoksen lisäksi myös islamin uskonnon monimuotoisuuden voidaan nähdä lisääntyvän. Hämeen-Anttila (2015) esittääkin ympäröivän yhteiskunnan ja kulttuurin vaikuttavan uskonnon monimuotoisuuteen.

Islamin monimuotoisuuteen vaikuttavat myös suhtautumistavat uskontoon liittyen. Tutkimuksessani näkyy monessa kohdin modernia islamin tulkintaa, joka syntyy islamin uskonnon ja modernin maailman ja kulttuurin kohtaamisesta. Modernistisesti uskontoa tulkitsevat muslimit tulkitsevat uskontoaan modernien arvojen mukaan ja pyrkivät löytämään nykyaikaiseen maailmaan sopivia vastauksia uskonnosta (Hämeen-Anttila, 2015, s. 17–19). Modernistinen islamin tulkinta ei siis tarkoita uskonnon hylkäämistä tai sen merkityksen menettämistä. Päinvastoin uskonto voi olla modernisteille yhtä tärkeässä roolissa kuin perinteisimmilläkin tavoilla uskontoa tulkitseville muslimeille. Omassa tutkimuksessani

modernistinen uskonnon tulkinta näkyy mielestäni erityisesti siinä, ettei seksuaalisuuden tai seksin nähdä kuuluvan ainoastaan avioliittoon tai heteroparin välille. Haastatellut korostavat erityisesti yksilön itsemääräämisoikeutta suhteessa omaan seksuaalisuuteen ja seksuaaliseen suuntautumiseen.

Tutkimuksessani esiaviollista seksiä kuvataan osin vanhentuneeksi käsitteeksi ja tätä perustellaan sillä, ettei käytäntö sovi yhteen nyky maailman ja länsimaisen kulttuurin kanssa. Pyhiä tekstejä tulkitaankin kaikissa uskonnoissa monin eriävin tavoin, eikä islam tee tähän poikkeusta (Hämeen-Anttila, 2017; Smerecnik ym., 2010). Islamin tulkinnan moninaisuuteen vaikuttaa myös se, että Koraanin jakeita saatetaan käyttää ja tulkita eri yhteyksissä eri tavoin. Koraanin tulkinta voi kuitenkin muuttua, kun ihmiset oppivat näkemään tekstin monimerkityksellisyydessä uusia kerrostumia. Islamilaisen käsityksen mukaan tämä Koraanin monimerkityksellisyys ei ole epätarkkuutta vaan osa Koraanin jumalallista luonnetta. (Hämeen-Anttila, 2017.) Lisäksi Koraanin sisältämät ohjeet, säännöt ja kehotukset ovat luonteeltaan dynaamisia ja joustavia, ja niiden tulee pystyä vastaamaan erilaisiin tarpeisiin ja haasteisiin (Janghorban ym., 2015). Modernin maailman tarpeisiin ja haasteisiin sopivia vastauksia on tästä näkökulmasta katsoen ymmärrettävää etsiä Koraanin modernistisesta tulkinnasta käsin. Mielestäni Koraanin monikerroksellisuus korostuu muslimien eläessä länsimaisten ja individualististen kulttuurien piirissä. Tällöin kulttuurien kohtaaminen saattaa parhaimmillaan tuoda uusia ulottuvuuksia oman uskonnon tulkintaan.

Somalikulttuurin ohella seksuaalisuus on ollut pitkään kiusallinen, yksityinen ja vaiettu aihe myös suomalaisessa yhteiskunnassa. Seksuaalisuuteen on näin ollen kytkeytynyt paljon puhumattomuutta ja voimakkaita tunteita, kuten häpeää. (Honkanen, 2017; Kihlström, 2020; Kontula, 2017.) Nykyisin seksuaalisuus on laajemmin esillä eri medioissa ja virallisen seksuaalikasvatuksen laatukin on parantunut, mutta aiheen tabunomaisuus ei kuitenkaan ole täysin poistunut. Seksuaalisuus on yhä hyvin intiimi ja herkkä alue, josta on monesti vaikea puhua. Puhumattomuus kytkeytyy ennen kaikkea seksuaalikasvatuksen ja tiedon puutteeseen. (Honkanen, 2017; Kihlström, 2020; Pruuki & Ketola-Huttunen, 2018.) Suhteessa suomalaisen kulttuurin pitkään puhumattomuuden perinteeseen somalilyhteisön puhumattomuus ja seksuaalikasvatuksen puutteellisuus näyttäytyy

ymmärrettävänä. Mahdollista on myös se, että virallinen varhaiskasvatuksessa ja kouluissa tehtävä seksuaalikasvatus tavoittaa jatkuvasti entistä paremmin myös somaliyhteisön jäseniä ja sitä kautta saa aikaan muutosta puhumisen kulttuurissa myös yhteisön sisällä.

Haastattelemini henkilöiden kokemuksen mukaan somaliyhteisössä vallitseva vaikeneminen seksuaalisuuteen liittyvistä asioista liittyy pitkälti kulttuuriin ja uskonnollisiin tekijöihin. Aiempi kansainvälinen tutkimus on tuonut esiin erilaisten epävirallisten kulttuuristen normien, arvojen ja uskomusten vaikutuksen muslimien keskuudessa. Suoranaisesti uskonnon sijaan muslimien toimintaa saattavat siis ohjata monet, osin myös tiedostamattomat, jaetut normit ja kulttuurinen koodisto. On hyvin todennäköistä, että tällaisten epävirallisten normien voimakas vaikutus näkyy myös vähemmistökuulttuurin edustajien arjessa ja toiminnassa uudessa maassa. (Adamczyk & Hayes, 2012.) Näiden jaettujen normien ja kulttuurisen koodiston merkitys kuuluvat olennaisesti yhteisöllisen kulttuurin ominaispiirteisiin. Yhteisöllisessä kulttuurissa, jota somalikulttuuri edustaa, yhteisön etu ja tarve menevät yksilön tarpeiden ja edun edelle ja samalla yhteisön arvomaailma ohjaa vahvasti yksilön toimintaa (Aapakallio, 2017). Yhteisöllisen kulttuurin vahvuutena on sen jäsenilleen tuoma turvallisuuden ja yhteenkuuluvuuden tunne, mutta haasteeksi muodostuu heterogeenisyyden ja yksilöllisyyden salliminen. Seksuaalisuuden kohdalla tämä näyttäytyy esimerkiksi siten, että yhteisön arvopohja ja normit saattavat kaventaa yksilön mahdollisuutta tutkiskella ja toteuttaa omaa seksuaalisuuttaan vapaasti.

Oman yhteisön yhteisöllisen ja suomalaisen yhteiskunnan yksilöllisen kulttuurin kohtaamiseen liittyvien haasteiden, kuten ristiriidan ja kuulumattomuuden kokemuksen ohella on oleellista pohtia, mitä hyvää kulttuurien kohtaamisen avulla voidaan saavuttaa. Parhaimmillaan kulttuurien väliset kohtaamiset voivat rikastuttaa sekä yksilöiden elämää että heitä ympäröiviä kulttuureja. Onnistuneessa integraatiossa eli kotoutumisessa onkin kyse pitkälti tästä: maahan muuttaneiden tulee olla mahdollista säilyttää oman kulttuurin perinteitä ja arvoja uuden kotimaansa kulttuuriin, tapoihin ja arvoihin tutustuessaan. Tällöin maahan muuttaneen on mahdollista sopeutua uuteen kotimaahan menettämättä omaa etnistä tai kulttuurista identiteettiään. Integraatio on mahdollista ainoastaan

monikulttuurisessa yhteiskunnassa ja sillä viitataan kaksisuuntaiseen ja vastavuoroiseen prosessiin, jossa maahan muuttaneet ja vastaanottava maa muodostavat kokonaisuuden ja pohjan kotoutumiselle (Berry, 1980; 2011; Liebkind, 2004; Sam & Berry, 2006). Tutkimukseni vahvistaa Ruotsissa 2000-luvun alussa tehtyjen tutkimusten tuloksia, joiden mukaan muutto länsimaihin ja Ruotsiin on vaikuttanut iranilaistaustaisten muslimien näkemyksiin seksuaalisuudesta. Kohtaamiset uuden kulttuurin ja sen edustajien kanssa ovat muuttaneet heidän näkemyksiään seksuaalisuudesta ja seksuaalisesta päätöksenteosta aiempaa individualistisemmiksi. (Ahmadi, 2003a; 2003b.)

Tutkimukseni tavoitteena oli tarjota yhteistyötaholleni Helsingin Diakonissalaitoksen Olohuone-toiminnalle sekä muille tutkimukseni kohderyhmän parissa työskenteleville sosiaalialan ammattilaisille uusia näkökulmia ja keinoja tunnistaa monikulttuurisen ja kulttuurisensitiivisen työn tarpeita somali- ja/tai muslimitaustaisilla henkilöillä. Sosiaalialan toimijoilla tulee olla ajantasaista tietoa sekä keinoja kohdata maahanmuuttajataustaisten ryhmien edustajia arvostavasti ja kokonaisvaltaisesti, seksuaalisuuden aihepiiri mukaan lukien. Kohtaamisen onnistumisen kannalta on oleellista huomioida kohderyhmän erityistarpeita. Tutkimukseni perusteella somali- ja muslimitaustaisten miesten erityistarpeet liittyvät pitkälti kokemukseen seksuaalikasvatuksen puutteellisuudesta. Seksuaalikasvatuksen puute kytkeytyy tutkimuksessani esille tulleisiin haasteisiin, kuten seksuaalisuuden tabunomaisuuteen ja aiheesta puhumattomuuteen somaliyhteisössä sekä suomalaisen ja somalialaisen kulttuurin välillä tasapainottelun haasteeseen. Olohuoneen ammattilaisten on hyvä olla tietoisia näistä haasteista

Sovimme yhteistyötahon kanssa, että Olohuoneen työntekijät saavat käyttöönsä opinnäytetyöni raportin kokonaisuudessaan. Lisäksi sovimme, että esittelen työtä ja tutkimuksen keskeisimpiä löydöksiä Olohuoneen tiimille sekä mahdollisesti Olohuoneella käyville nuorille ja nuorille aikuisille. Pohdimme myös, että voisimme käydä nuorten kanssa läpi tutkimuksen keskeisiä käsitteitä, kuten seksuaalisuutta, seksuaalista hyvinvointia ja seksuaalioikeuksia.

8.2 Pohdinta eettisyydestä ja luotettavuudesta

Esitin tutkimukseni tulokset analyysissä muodostamieni pääluokkien mukaan. Päädyin jakamaan tulokset kahteen alalukuun tutkimuskysymyksiäni seuraten. Näiden kahden alaluvun alaluvut nimesin analyysini pääluokkien eli tulosten mukaan, jolloin ne kuvasivat keskeisimpiä läpi aineiston toistuvia teemoja. Tutkimuskysymykseni olivat läheisesti yhteydessä toisiinsa, jolloin myös esittämäni tulokset nivoutuivat monilta osin toisiinsa. Näin ollen osa muodostamistani pääluokista vastasi molempiin tutkimuskysymyksiin. Tulosten esittäminen tutkimuskysymysten mukaan oli tutkijana tekemäni valinta, jolla pyrin luomaan työhöni rakennetta ja selkeyttä sekä tukemaan tutkimuksen luotettavuutta.

Laadullisen tutkimuksen tekeminen on empiiristä tutkimusta, jolloin siinä korostuvat aineiston keräämis- ja analysointimenetelmien kuvaaminen. Empiiriselle tutkimukselle tärkeää on se, että aineistoa tuottaneiden henkilöiden tunnistettavuus häivytetään lopullisesta tutkimusraportista. Tutkijan tulee siis pitää huolta siitä, ettei tutkimukseen osallistuneita yksittäisiä henkilöitä voida tunnistaa. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 27.) Tähän perustuen kerroin jokaisen haastattelun yhteydessä haastateltaville kattavasti aineiston keruuseen, käsittelyyn ja analyysiin sekä lopulliseen raporttiin liittyvästä anonymiteetistä. Näin myös aiheelliseksi käydä haastateltaville läpi heidän oikeutensa liittyen tietosuojalakiin. Tietosuojalaki täydentää Euroopan Unionin tietosuoja-asetusta ja samalla korvaa aiemman henkilötietolain. Tietosuojalaki (L1050/2018) hyväksyttiin eduskunnassa loppuvuodesta 2018 ja se astui voimaan Suomessa vuoden 2019 alusta alkaen. Tutkimuksessani ei varsinaisesti kerätty henkilötietoja, mutta koin tärkeäksi tiedottaa haastateltavia etukäteen (ks. liite 1) siitä, että kerättyä aineistoa käytetään vain tutkimustarkoitukseen ja säilytetään lukitussa tilassa, eikä ulkopuolisilla henkilöillä ole mahdollisuutta päästä siihen käsiksi. Tutkimuksessa keräämäni henkilöön liittyvät tiedot olivat haastateltavan etunimi, ikä ja siviilisääty.

Tuomi ja Sarajärvi (2018) esittävät, että laadulliseen tutkimukseen liittyvään eettisyyteen on kohdistettu verrattain vähän huomiota. He kuvaavat vapaamuotoisten tiedonkeruumuotojen, kuten käyttämäni teemahaastattelun, muistuttavan arkielämän vuorovaikutustilanteita, jolloin on tyypillistä, että haastateltavalle välittyy

tilanteesta rento ja keskustelunomainen käsitys. Tällöin haastateltava saattaa jakaa aiheeseen liittyen avoimemmin intiimejä ja merkityksellisiä asioita elämästään. Tällaisessa aineistonkerutilanteessa korostuu haastattelijan tietoisuus eettisistä ja moraalisisista seikoista. Tutkijalla on institutionaalinen asema, jossa voi piillä haastateltavan väärinkohtelun ja vahingoittamisen riski. Haastattelutilanteessa haastateltavan väärin ymmärtämisellä tai saattamisella huonoon valoon voi olla merkittäviä seurauksia. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 147.)

Ennen haastatteluja tai niiden aikana haastateltavien puolelta ei ilmennyt varsinaista huolta liittyen yksityisyydensuojaan ja anonymiteettiin. Siitä huolimatta koin oleelliseksi huomioida, että tutkimukseen liittyvä termistö kuten, eettisyys ja anonymisyys ovat akateemiseen maailmaan liittyviä käsitteitä, jotka saattavat olla haastateltaville etäisiä. Pyrin haastattelutilanteissa huomioimaan myös sen, että haastatelluilla saattaisi olla pelkoa tunnistetuksi tulemisesta oman yhteisön keskuudessa perustuen siihen, että Suomessa elävä somaliyhteisö on lähtökohdaisesti tiivis. Tähän liittyen pidin tärkeänä kertoa erikseen minua tutkimuksen tekijänä sitovasta salassapitovelvollisuudesta ennen jokaista haastattelua.

Eettisyyden kannalta Puusa ja Juuti (2020, s. 175) korostavat, että tutkimuksen on pyrittävä saamaan aikaan hyviä asioita sen kohteena olevalle kohderyhmälle. Se ei saisi vaikuttaa negatiivisesti heidän elämäänsä, etenkin silloin, kun tutkimus kohdistuu arkaan aiheeseen. Se, että kuulun tutkijana samaan yhteisöön haastateltavien kanssa toimi haastattelun kontekstissa etuna molemmille osapuolille. Koin tämän auttaneen luottamuksen rakentumisessa sekä lisänneen yhdenvertaisuutta haastateltavan ja itseni välillä. Haastatelluista osa mainitsi kokeneensa yhteisen taustan niin ikään luottamusta lisäävänä tekijänä. Jaettuun taustaan liittyen koin, että tutkijana minun on oltava erityisen tietoinen siitä, että en anna omien oletusteni ohjata haastattelua tai aineiston analyysia vaan pyrin suhtautumaan tutkimukseeni hypoteesittomuudella. Hypoteesittomuudella tarkoitetaan sitä, että tutkija ei muodosta tarkkoja ennako-oletuksia tutkimuksen kohteesta tai sen tuloksista (Eskola & Suoranta, 1998).

Tutkijan osalta esiymmärrys ja jaettu kulttuurinen kokemus tutkimusaiheesta voi kuitenkin luoda tutkimuksen kannalta sokeita pisteitä. Tutkimuksen

luotettavuuden kannalta minun oli läpi työn tarkasteltava kriittisesti omia ennakkokäsityksiäni ja luotettava siihen, että haastateltavat kertovat tarinaansa ja ajatuksiaan omien subjektiivisten kokemuksiansa kautta, eivätkä ainoastaan yhteisöllisen kulttuurin normien valossa. Tiedostin myös, että itse yhteisöön kuuluvana on olemassa mahdollisuus tulkita ja nähdä tutkittavaa ilmiötä yhteisön arvojen ja normien kautta. Tällöin riskinä on se, että kunkin haastateltavan asiantuntijuus omaan seksuaalisuuteensa nähden saattaa jäädä taka-alalle.

Haastatteluihin osallistujat on valittu vastaamaan tiettyjä tutkimuskriteerejä. Yksi näistä kriteereistä oli Suomessa asuttu aika. Neljä viidestä haastatellusta on asunut suurimman osan elämästään Suomessa ja yksi heistä noin kymmenen vuotta. Suomessa asuttu aika määrittää pitkälti haastateltavan ja haastattelijan vuorovaikutusta haastattelutilanteessa. Sujuva tai tyydyttävä suomen kielen taito on oleellista haastateltavan kannalta etenkin, kun kyse on näinkin intiimistä aiheesta. Riittävä suomen kielen taito parantaa sekä kuulluksi ja nähdyksi tulemistä että antaa mahdollisuuden kysyä tarkentavia kysymyksiä haastattelutilanteen aikana. Suomen kielen taito on tärkeää myös tutkimusaineiston laadun ja ymmärrettävyyden sekä aineiston analyysin kannalta.

Tiedostan tutkimusaiheeni olevan sensitiivinen ja intiimi. Tämän vuoksi tutkimuseettinen pohdinta on ollut oleellinen ja jatkuva osa työtäni. Eettinen pohdinta kohdistuu työssäni erityisesti haastateltavien tavoittamiseen, haastattelurungon muodostamiseen, itse haastattelutilanteen rakentamiseen sekä haastatteluaineiston säilyttämiseen, käsittelyyn ja analysoimiseen. Pyrin tavoittamaan haastateltavia monikulttuurisuuden ja moninaisuuden parissa työskentelevien järjestöjen kautta. Tämä osoittautui kuitenkin haasteelliseksi, enkä lopulta tavoittanut haastateltavia lähestymieni järjestöjen kautta. Keskustelin aiheesta omien sosiaalisten verkostojeni sisällä ja tavoitin tätä kautta potentiaalisia haastateltavia tutkimukseeni. Koen tutkimuseettisesti erittäin tärkeäksi, että en tuntenut ketään heistä entuudestaan ja pyrin ensimmäisestä yhteydenotosta lähtien pitämään kahdenkeskisessä vuorovaikutuksessa ammatillista etäisyyttä. Tutkimusaiheen kannalta koen kuitenkin tärkeäksi, että sensitiivisen aihetta käsittelevä tutkija tulee yhteisön sisältä. Pauhaa ja Konttoria (2022, s. 5) lainatakseni mielestäni on

oleellista, että suomalaiset muslimit itse osallistuvat islamista käytävään akateemiseen keskusteluun.

Tutkimukseni luotettavuuden ja eettisyyden osalta jäin pohtimaan haastateltavien valikoitumista omien verkostojeni kautta. Mietin, olivatko haastateltaviksi hakeutuneet henkilöt vain kiinnostuneita aiheesta ja täten halukkaita puhumaan avoimesti ja rohkeasti, vai motivoiko heitä kenties aiheen tabunomaisuus ja tarpeellisuus yhteisössä. Näiden asioiden pohtiminen on mielestäni tärkeää, koska haastattelututkimuksessa on riskinä, että haastateltava pyrkii miellyttämään tutkijaa tai vastaamaan sosiaalisesti suotavalla tavalla (Puusa, 2020, s. 108). Tämän mahdollisuutta ei voi täysin sulkea pois myöskään kyseisen tutkimuksen osalta.

Käytin huomattavan osan tutkimuksen tekoajasta muslimi- tai somalitaustaisten miesten seksuaalisuuteen liittyvän tutkimuskirjallisuuden löytämiseen. Tämä osoittautui haastavaksi, koska kohderyhmän seksuaalisuutta on tutkittu vähän. Osa käyttämästäni tutkimuskirjallisuudesta on noin vuosikymmenen ja osa jopa kahden vuosikymmenen takaa. Tämä vaikuttaa väistämättä tutkimukseni luotettavuuteen, sillä osa tutkitusta tiedosta on saattanut muuttua vuosien saatossa. Lisäksi koen, että tutkimuksen luotettavuuteen on voinut vaikuttaa se, että päädyin tekemään työn yksin. Tiedostan, että tämän vuoksi mahdollisuus dialogiin ja yhteiseen kriittiseen pohdintaan jäi puuttumaan. Ajoittain huomasin kaivanneeni toista silmäparia tuomaan eri näkökulmia. Koin kuitenkin yksin tekemisen sopineen itselleni parhaiten työn imun ja aikataulullisten tekijöiden vuoksi.

8.3 Pohdinta ammatillisesta kasvusta

Sosionomin osaamisvaatimuksissa eli kompetenssissa ei ole kyse ainoastaan yksilön tiedon ja osaamisen kehityksestä. Oleellisinta on se, kuinka yksilö kykenee suhteuttamaan ja soveltamaan oppimaansa vastaamaan oman ammattialansa ja työryhmänsä tarpeita. Opitun soveltaminen puolestaan vaatii kykyä reflektoida opittuja asioita ja yhdistää niissä käsiteltyjä erilaisia näkökulmia toisiinsa. Sosionomin kompetensseista korostuu yksilön eettisesti perustellun toiminnan ja ammattialan toiminnan välinen reflektio. (Arene, 2017, s.6.) Keväällä

2023 päivitettyihin sosionomin kompetensseihin kuuluu sosiaalialan eettinen osaaminen, sosiaalialan asiakastyön osaaminen, sosiaalialan palvelujärjestelmäosaaminen, kriittinen ja osallisuutta edistävä yhteiskuntaosaaminen, tutkimuksellinen kehittämis- ja innovaatio-osaaminen sekä työyhteisö-, johtamis- ja yrittäjyysosaaminen (Diak, i.a.).

Opinnäytetyöprosessin aikana olen päässyt kehittämään näistä erityisesti eettistä osaamista, asiakastyöhön ja kohtaamiseen liittyvää osaamista sekä kriittistä ja osallisuutta edistävää yhteiskuntaosaamista. Koen, että nämä osa-alueet kehittyivät ennen kaikkea tutkimuskirjallisuuteen perehtymällä sekä haastatteluihin valmistautumisen kautta. Erityisesti koen kehittyneeni kohtaamista edellyttävän asiakastyön osalta. Opinnäytetyön alussa pyrin sisäistämään laajojakin tutkimuskirjallisuuteen kuuluvia osia ja soveltamaan niitä haastateltavien tavoittamiseen ja itse haastattelutilanteeseen. Opinnäytetyöprosessin aikana minulle kirkastui, että ihmisen kohtaamisessa olennaista ei ole itsessään laaja tutkimuskirjallisuuden hallinta, vaan läsnäolo ihmisen äärellä. Läsnäolo syntyy mielestäni aidosta halusta kuulla ja kuunnella toisen ihmisen tarinaa, ajatuksia ja kokemuksia. Tutkijan on hallittava tutkimuskirjallisuus ja ammatilliset menetelmät tilanteen edellyttämällä tavalla siten, että fokus säilyy ihmisen kohtaamisessa.

Yksi tutkimuksellisista päätöksistäni oli tehdä opinnäytetyö yksin. Syitä tähän oli monia, mutta tutkimuksen kannalta valintani perustui aiheen intiimiyteen sekä aikataulullisiin tekijöihin. Koin yksin tekemisen voivan helpottaa muun muassa haastateltavien löytymistä ja haastattelua. Yhteisön jäsenenä haastateltavani mainitsivat yhdenvertaisuuden kokemuksen suhteessa minuun helpottaneen erityisesti kulttuuri- ja uskontosidonnaisista teemoista puhumista. Erityisesti he kokivat helpottavana tekijänä sen, että heidän ei tarvinnut selittää auki tai perustella pieniä kulttuurisidonnaisia asioita minulle. Koin, että samaistuminen haastateltavien haasteisiin ja tutkimusaiheen laajempiin ilmiöihin tukee sosiaalista oikeutta ja lisää nähdynksi ja kuulluksi tulemisen tunnetta.

Opinnäytetyöprosessi on ollut minulle monellakin tapaa erityinen kokemus. Intiimin aiheen valitsemisesta alkaen tiesin, että työ tulisi vaatimaan itseltäni paljon. Somali- ja muslimitaustaisten miesten seksuaalisuutta on tutkittu Suomessa

hyvin vähän ja kansainvälinenkin tutkimustyö on ollut rajallista. Kohderyhmästä käyty yhteiskunnallinen keskustelu seksuaalisuuden kontekstissa on mielestäni ollut yksipuolista, pinnallista ja monesti polarisoitunutta. Tutkimuksellani haluan valoittaa somali- ja muslimitaustaisten miesten seksuaalisuuden taustalla vaikuttavia moninaisia tekijöitä tuottaakseni lisää tietoa myös aiheesta käytävään yhteiskunnalliseen keskusteluun.

Tutkimusaiheeni käsitteleminen on vaatinut minulta erityistä hienovaraisuutta ja eettistä reflektointia läpi työn. Samalla minun on pitänyt huolehtia tutkimuksen objektiivisuudesta ja hypoteesittomuudesta. Pitäytyminen objektiivisuudessa ja hypoteesittomuudessa prosessin aikana on antanut mahdollisuuden oivaltaa ja oppia sekä itselleni että haastateltaville paljon uutta jaetun yhteisömme kulttuurista. Yhteisön kulttuuristen kehityskohtien tunnistaminen ja tunnustaminen, esimerkiksi seksuaalikasvatuksen kohdalla, ei aina ole helppoa. Asioiden kohtaaminen ja käsitteleminen empatian ja avoimuuden kautta on ollut kannatteleva voimavara koko opinnäytetyöprosessin ajan.

8.4 Johtopäätökset ja jatkotutkimustarpeet

Tutkimukseni aineisto, viisi keskimäärin puolen tunnin pituista yksilöhaastattelua, on kooltaan maltillinen, mutta sisällöltään rikas. Läpi aineiston haastatteluissa toistuvat samat pääteemat: seksuaalikasvatuksen puute, ristiriidan kokemus ja toive ja tarve muutokselle seksuaalikasvatuksen suhteen. Samaan aikaan aineistossa on myös eroja haastateltujen välillä esimerkiksi siinä, miten he puhuvat seksuaalisuudesta, kulttuurista ja uskonnosta. Osa haastatelluista puhuu seksuaalisuudesta ylipäättään lyhytsanaisemmin ja niukemmin, toiset taas pohtivat aiheetta pidempään ja monipuolisemmin. Nämä erot haastateltujen puheen, ajatusten ja kokemusten välillä kertovat siitä, että somali- ja muslimitaustaiset miehet eivät ole homogeeninen ja yhtenäinen joukko, vaan heidän välillään on monenlaisia eroja. Tämä moninaisuus ja yksilöiden välisten erojen mahdollisuus on tärkeä muistaa ja huomioida silloin kun kohdataan kohderyhmän henkilöitä. Tällöin voidaan välttyä siltä, että yksilöitä kohdattaisiin ja kohdeltaisiin ensisijaisesti yhteisönsä kulttuurin tai uskonnon edustajina. Tällaisessa tilanteessa yksilöllinen

kohtaaminen ja yksilön tarpeiden ja toiveiden huomiointi jää sivuun ja esimerkiksi uskonnollistamisen riski kasvaa.

Tämän tutkimuksen yksi keskeisimmistä löydöksistä on somaliyhteisön seksuaalikasvatuksen nykytilan puutteellisuus ja siihen liittyvä muutostarve. Tutkimuksessani en kuitenkaan tarkastellut sitä, miten tätä muutosta olisi mahdollista toteuttaa. Näin ollen tulevaisuuden jatkotutkimustarpeeksi jää selvittää sitä, miten somaliyhteisön sisällä tapahtuvaa epävirallista seksuaalikasvatusta olisi paras lisätä ja kehittää. Lisäksi jatkotutkimuksessa olisi tärkeää selvittää sitä, miten somali- ja muslimitaustaisten lasten ja nuorten tarpeita voitaisiin huomioida entistä paremmin virallisen seksuaalikasvatuksen osalta. Tulevaisuudessa olisi hyvä tutkia myös sitä, kuinka somali- ja muslimitaustaisia perheitä ja vanhempia voitaisiin osallistaa entistä paremmin virallisen seksuaalikasvatuksen suunnitteluun, jotta ryhmän erityistarpeita voitaisiin huomioida ja jotta virallisella seksuaalikasvatuksella olisi lasten ja nuorten lisäksi vaikutusta myös vanhempiin sukupolviin.

Yhtä lailla tulevaisuuden kannalta on tärkeää tutkia sitä, miten suomalaisessa yhteiskunnassa toteutettavan virallisen ja somaliyhteisön sisällä toteutettavan epävirallisen seksuaalikasvatuksen välistä vuoropuhelua olisi mahdollista lisätä. Tällöin olisi tärkeää pyrkiä löytämään keinoja, joiden avulla virallisen ja epävirallisen seksuaalikasvatuksen välistä eroa ja vastakkaisuutta voitaisiin vähentää, jotta jokainen lapsi ja nuori saisi ikätasolleen sopivaa ajantasaista tietoa seksuaalisuudesta ja oppisi taitoja, joiden avulla omaa seksuaalisuutta olisi mahdollista toteuttaa turvallisesti omia sekä toisten rajoja kunnioittaen. Lisäksi virallisen ja epävirallisen seksuaalikasvatuksen välisen vuoropuhelun edistäminen olisi tärkeää, jotta tutkimuksessani esiintynyttä kuulumattomuuden kokemusta voitaisiin tulevaisuudessa vähentää. Laadukas, riittävä ja tutkittuun tietoon perustuva seksuaalikasvatus on tärkeä tekijä myös rajojen ylitysten ja seksuaaliväkivallan ennaltaehkäisemisessä. Seksuaalikasvatuksen ja seksuaaliväkivallan yhteys on myös oleellinen jatkotutkimusaihe erityisesti siihen nähden, että maahanmuuttajataustaiset mieshenkilöt näyttävät tällä hetkellä yliedustettuina seksuaalirikosten tekijöiden joukossa.

LÄHTEET

- Adamczyk, A., & Hayes, B. E. (2012). Religion and Sexual Behaviors: Understanding the Influence of Islamic Cultures and Religious Affiliation for Explaining Sex Outside of Marriage. *American sociological review*, 77(5), 723–746.
- Adamczyk, A., & Pitt, C. (2009). Shaping attitudes about homosexuality: The role of religion and cultural context. *Social Science Research*, 38(2), 338–351.
- Ahmadi, N. (2003a). Migration challenges views on sexuality. *Ethnic and racial studies*, 26(4), 684–706.
- Ahmadi, N. (2003b). Rocking sexualities: Iranian migrants' views on sexuality. *Archives of sexual behavior*, 32(4), 317–326.
- Al-Sharmani, M., & Mustasaari, S. (2022). Nuoret somalitaustaiset muslimit ja islamilainen perheoikeus. Teoksessa T. Pauha, & J. Konttori (toim.), *Suomalaiset muslimit*. (s. 47–65). Gaudeamus.
- Arene. (2017). Sosionomi tuottaa hyvinvointia läpi elämänkaaren: Ammattikorkeakoulutus sosiaalialan muutoksen edistäjänä. [Työryhmän selvitys]. Saatavilla 28.11.2023 https://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2018/arene_sosionomiselvitys_pitka_raportti_fin.pdf?t=1526901428
- Bauman, Z., & May, T. (2001). *Community: Seeking Safety in an Insecure World*. Polity Press.
- Berry, J. W. (1980). Acculturation as varieties of adaptation. Teoksessa A. Padilla (toim.), *Acculturation: theory, models and some new findings*. (s. 9–25). Westview Press.
- Berry, J. W. (2011). Integration and multiculturalism: Ways towards social solidarity. *Papers on social representations*, 20(1), 2–1.
- Brunila, P. (toim.). (2008). *Seksuaalisuus eri kulttuureissa*. Duodecim.
- Castaneda, A. E., Rask, S., Koponen, P., Mölsä, M., & Koskinen, S. (toim.). (2012). *Maahanmuuttajien terveys ja hyvinvointi: Tutkimus venäläis-, somalialais- ja kurditaustaisista Suomessa* (2. uud. p.). Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos.

- Degni, F., Mazengo, C., Vaskilampi, T., & Essén, B. (2008). Religious beliefs prevailing among Somali men living in Finland regarding the use of the condom by men and that of other forms of contraception by women. *The European journal of contraception & reproductive health care*, 13(3), 298–303.
- Diak (i.a.). Osaamisvaatimukset: Sosionomi (AMK). Saatavilla 26.1.2024 <https://www.diak.fi/opiskelu/opiskelijan-polku/opintojen-suorittaminen/arviointi/osaamisvaatimukset-sosionomi/>
- Diakonissalaitos (i.a.). Olohuone. Saatavilla 22.1.2024 <https://www.hdl.fi/olo-huone/>
- Eskola, J., & Suoranta, J. (1998). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Vastapaino.
- Finke, R., & Adamczyk, A. (2008). Cross-National Moral Beliefs: The Influence of National Religious Context. *Sociological quarterly*, 49(4), 617–652.
- Gerholm, L. (2003). Overcoming temptation: On masculinity and sexuality among Muslims in Stockholm. *Global networks (Oxford)*, 3(3), 401–416.
- Hirsjärvi, S., & Hurme, H. (2008). *Tutkimushaastattelu – Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Gaudeamus.
- Hofstede, G., & Hofstede, G-J. (2009). *Cultures and Organizations, Software of the Mind*. McGraw-Hill.
- Honkanen, N. (2017). *Onnelliseksi- Seksuaalisuus läpi elämänkaaren*. Siltala.
- Hämeen-Anttila, J. (1999). *Islamin monimuotoisuus*. Gaudeamus.
- Hämeen-Anttila, J. (2015). *Islamin moninaisuus*. Teoksessa J. Maristo, & A. Sergejeff (toim.), *Aikamme monta islamia*. (s. 12–22). Gaudeamus.
- Hämeen-Anttila, J. (2017). *Uusi islamin käsikirja*. Kustannusosakeyhtiö Otava.
- Janghorban, R., Roudsari, R. L., Taghipour, A., & Abbasi, M. (2015). Sexual and Reproductive Rights from Qur'anic Perspective: A Quantitative Content Analysis. *Asian Social Science*, 11(3), 182.
- Juuti, P., & Puusa, A. (2020). Johdanto: Mitä laadullisella tutkimuksella tarkoitetaan? Teoksessa A. Puusa, & P. Juuti (toim.), *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. (s. 9–19). Gaudeamus.

- Kadri, N., Berrada, S., Alami, K. M., Manoudi, F., Rachidi, L., Maftouh, S., & Halbreich, U. (2007). Mental health of Moroccan women, a sexual perspective. *Journal of affective disorders*, 102(1–3), 199–207.
- Kihlström, M. (2020). Oikeilla nimillä: Seksuaalikasvatusopas aikuisille. Kosmos.
- Kleist, N., & Abdi, M. (2022). Global connections: Somali Diaspora practices and their effects. Rift Valley Institute. Saatavilla 3.11.2023 <https://reliefweb.int/report/somalia/global-connections-somali-diaspora-practices-and-their-effects>
- Klemetti, R., & Raussi-Lehto, E. (toim.). (2014). Edistä, ehkäise, vaikuta: Seksuaali- ja lisääntymisterveyden toimintaohjelma 2014–2020 (3. uud. p.). Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Kontula, O. (2017). Mielen seksuaalisuus: Matka kiihottumisen alkulähteille (2., uudistettu painos.). Duodecim.
- Kumita (i.a). Seksuaalioikeudet. Saatavilla 3.11.2023 <https://kumita.fi/seksuaalioikeudet/>
- L1050/2018. Tietosuojalaki 5.12.2018/1050. <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20181050>
- Lewis, I. M. (2008). Somalia ja Somalimaa: Kulttuuri, historia ja yhteiskunta. C. Hurst & Co. Publishers, Ltd.
- Liebkind, K. (2004). Venäläinen, virolainen, suomalainen: Kolmen maahanmuuttajaryhmän kotoutuminen Suomeen. Gaudeamus.
- Maahanmuuttovirasto. (i.a.). Turvapaikka Suomesta. Saatavilla 11.10.2023 <https://migri.fi/turvapaikka-suomesta>
- Maailman terveysjärjestön (WHO) Euroopan aluetoimisto & Bundeszentrale für gesundheitliche Aufklärung (BZgA). (2010). Seksuaalikasvatuksen standardit Euroopassa: Suuntaviivat poliittisille päättäjille, opetus- ja terveydenhoitoalan viranomaisille ja asiantuntijoille. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Musso, S., Fanget, D., & Cherabi, K. (2002). An Arab-Islamic View. *Prospects* (Paris), 32(2), 207.
- Paalanen, T. (i.a.) Seksuaalioikeuksien julistus. Saatavilla 11.10.2023 <https://worldsexualhealth.net/wp-content/uploads/2013/08/DSR-Finnish.pdf>

- Pauha, T., & Konttori, J. (toim.). (2022). Suomalaiset muslimit. Gaudeamus.
- Pruuki, H. & Ketola-Huttunen, T. (2018). Vihainen nainen: Hyvä, paha aggressio. Kirjapaja.
- Puusa, A. (2020). Haastattelutyypit ja niiden metodiset ominaisuudet. Teoksessa A. Puusa, & P. Juuti (toim.), Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. (s. 103–117). Gaudeamus.
- Puusa, A., & Juuti, P. (toim.). (2020). Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Gaudeamus.
- Ruusuvuori, J. & Tiittula, L. (2009). Haastattelu: Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. (2. painos). Vastapaino.
- Sam, D. L., & Berry, J. W. (2006). The Cambridge handbook of acculturation psychology. Cambridge University Press.
- Santalahti, T., & Lehtonen, M. (2016). Seksuaaliterapia. PS-Kustannus.
- Sisäministeriö. (i.a.). Pakolainen pakenee vainoa kotimaassaan. Saatavilla 11.10.2023 <https://intermin.fi/maahanmuutto/turvapaikanhakijat-ja-pakolaiset>
- Smerecnik, C., Schaalma, H., Kok, G., Meijer, S., & Poelman, J. (2010). An exploratory study of Muslim adolescents' views on sexuality: Implications for sex education and prevention. BMC public health, 10(1), 533.
- Tuomi, J., & Sarajärvi, A. (2018). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi (Uudistettu laitos.). Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- UNESCO (2010). International technical guidance on sexuality education. Vol. 1: The rationale for sexuality education. Saatavilla 14.10.2023 <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000183281>

LIITE 1. Haastattelukutsu

KUTSU HAASTATTELUUN OPINNÄYTETYÖTÄ VARTEN

Hei,

Olen Gouled, Diakonia-ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelija. Opinnäytetyöni pyrkii selvittämään somali- ja muslimitaustaisten miesten ajatuksia ja kokemuksia seksuaalisuudesta ja seksuaalisesta hyvinvoinnista. Haastattelut toteutetaan keskustelunomaisesti puolistrukturoituina yksilöhaastatteluina. Haastattelut toteutetaan pääkaupunkiseudulla kesällä 2023 aikana. Haastattelut tehdään osallistujalle mieluisassa paikassa, esimerkiksi keskustakirjasto Oodissa tai Diakonia-ammattikorkeakoulun kampuksella Kalasatamassa. Haastattelua varten olisi hyvä varata noin tunnin verran aikaa.

Käytän opinnäytetyössäni Maailman terveysjärjestön määritelmää seksuaalisuudesta. Seksuaalisuuden voi kuitenkin määritellä monella tapaa ja jokaisella yksilöllä on oikeus määritellä oma seksuaalisuutensa haluamallaan tavalla. Maailman terveysjärjestö (WHO, 2010) määrittelee seksuaalisuuden seuraavasti:

Seksuaalisuus on keskeinen osa ihmisyyttä kaikissa elämän vaiheissa, ja se käsittää sukupuolen, sukupuoli-identiteetin ja sukupuoliroolit, seksuaalisen suuntautumisen, erotiikan, mielihyvän, sukupuolisuhteet ja lisääntymisen. Seksuaalisia kokemuksia ja seksuaalisuuden ilmenemismuotoja ovat ajatukset, fantasiat, halut, uskomukset, asenteet, käyttäytyminen, seksuaalisuuden harjoittaminen, roolit ja suhteet. Vaikka seksuaalisuus voi pitää sisällään kaikki nämä ulottuvuudet, ihminen ei aina koe tai ilmennä niitä kaikkia. Biologiset, psykologiset sosiaaliset, taloudelliset, poliittiset, eettiset, lailliset, historialliset, uskonnolliset ja hengelliset tekijät vaikuttavat vuorovaikutuksessa seksuaalisuuteen.

Haastattelut äänitetään analysointia varten ja kerättyä aineistoa käytetään vain tutkimustarkoitukseen. Haastattelumateriaali säilytetään lukitussa tilassa. Haastateltavien henkilötiedot suojataan ja haastatteluaineistoa käsitellään luottamuksellisesti, eikä siihen pääse käsiksi ulkopuoliset. Lopullisessa opinnäytetyössä

saatan käyttää otteita haastatteluista, mutta poistan tunnistetiedot niin, etteivät haastatellut ole tunnistettavissa. Kerätty aineisto ja haastateltavien yhteystiedot hävitetään tutkimuksen valmistuttua.

Otathan minuun yhteyttä, mikäli olet kiinnostunut osallistumaan haastatteluun tai haluat kysyä lisätietoa haastattelusta, aiheesta tai opinnäytetyöstäni.

Ystävällisin terveisin,

Gouled Mohamed Abdi
gouled.mohamedabdi@student.diak.fi

LIITE 2. Tutkimussuostumus

TUTKIMUSSUOSTUMUS HAASTATTELUUN

Olen lukenut tiedotteen tutkimuksesta ja saanut riittävästi tietoa sen tarkoituksesta.

Tutkimuksen sisältö on selitetty minulle suullisesti ja olen saanut vastaukset esittämiini kysymyksiin.

Lisätietoa tutkimuksesta minulle antoi:

Gouled Mohamed Abdi

gouled.mohamedabdi@student.diak.fi

Tämä suostumus allekirjoitetaan kahtena kappaleena, joista toinen jää tutkittavalle ja toinen tutkijalle.

Allekirjoituksella vahvistan osallistumiseni tähän tutkimukseen.

Paikka ja aika:

Tutkittavan yhteystiedot:

Tutkittavan allekirjoitus ja nimen selvennys:

LIITE 3. Haastattelukysymykset

HAASTATTELUKYSYMYKSET

Taustakysymykset

Ikä:

Siviilisääty:

1. Kertoisitko hieman tämänhetkisestä elämäntilanteestasi?
2. Millaista on elämä somali- ja muslimitaustaisena miehenä Suomessa?
3. Mitä seksuaalisuus sinulle henkilökohtaisesti merkitsee? (Miten se näkyy elämässäsi? Esim. ihastumiset, ajatukset, fantasiat, parisuhteet, halut/toiveet, avioituminen)
4. Mitä seksuaalinen hyvinvointi ja seksuaaliterveys sinulle merkitsevät? (Kotko saaneesi tarpeeksi tietoa näistä aiheista? Mistä ja miten sait tietoa?)
5. Miten ympäröivät kulttuurit vaikuttavat seksuaalisuuteesi? (Onko ympäröivistä kulttuureista tullut paineita? Millaisia?)
6. Onko sinulla ollut pohdituttavia ajatuksia tai tilanteita oman seksuaalisuuden ja uskonnon välillä? (Onko elämässäsi ollut tilanteita, joissa koet halunneesi toimia toisin kuin uskonto olisi velvoittanut?)
7. Mitä toivoisit sekä suomalaisen yhteiskunnan että somali- ja muslimiyhteisön huomioivan nuorten somali- ja muslimitaustaisten poikien ja miesten seksuaalisuuteen liittyen?

LIITE 4. Litteraatiomerkinnot

Aineiston litteroinnissa käytettiin seuraavia merkintöjä:

Puhujien merkinnät:

H: Haastattelija

H1-5: Haastateltava

Muut merkinnät:

, Lyhyt tauko puheessa

.. Puheenvuoro jää kesken, jatkaa puheenvuoroa

(-) Poisjäänyt sana tai sanan osa

(--) Poisjäänyt jakso

alleviivaus Erityisen painollinen sana tai jakso

[hakasulkeet] Litteroijan kommentti

[pp] Päällekkäistä puhetta

[ep] Epäselvää puhetta

[lp] Lyhyt pohdinta